

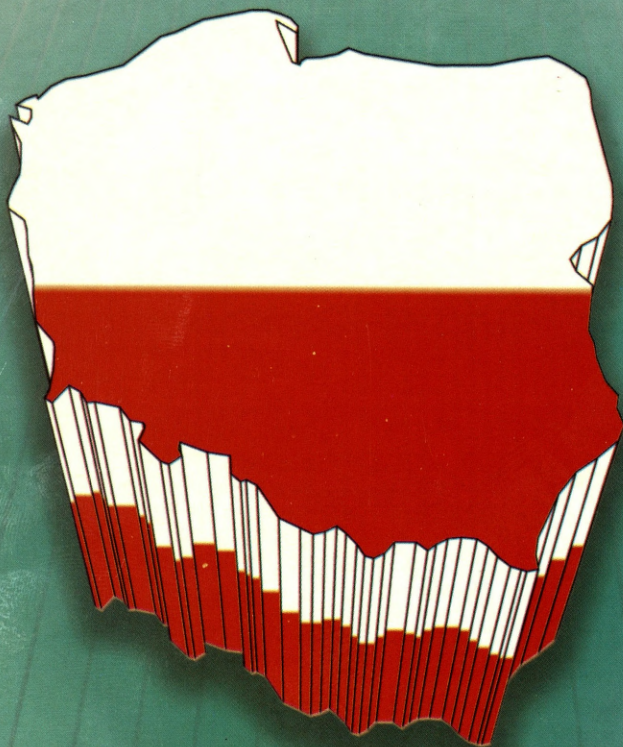
Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Jan WOJNAROWSKI

**System
obronności
państwa**

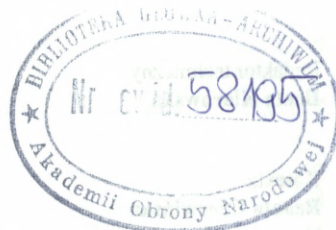
58195

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AON 5720/05

Jan WOJNAROWSKI

System obronności państwa

Materiały do studiowania

s 6264

Warszawa 2005

Projekt okładki
Genowefa Majchrowska

Redaktor techniczny
Beata Klarowska

Korekta
Renata Czerwińska

Skład, druk i oprawa: Akademia Obrony Narodowej – Wydział Wydawniczy
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103, tel. 681-40-55, tel./faks 681-37-52
Zam. nr 307/2005

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1. OGÓLNE POJĘCIE SYSTEMU OBRONNOŚCI PAŃSTWA	7
2. PODSYSTEM KIEROWANIA OBRONNOŚCIĄ PAŃSTWA	13
2.1. Stanowiska kierowania obronnością państwa	15
2.2. Struktura podsystemu kierowania reagowaniem kryzysowym	16
3. PODSYSTEM MILITARNY	21
3.1. Siły Zbrojne RP	21
3.2. Zasadnicze zadania Sił Zbrojnych RP	22
3.3. Funkcje sił zbrojnych	28
3.4. Elementy infrastruktury obronnej	31
4. NIEMILITARNE OGNIWA OBRONNOŚCI RP	32
4.1. Ogniwa gospodarczo-obronne	32
4.2. Ogniwa ochrony struktur państwa i ludności	43
4.3. Ogniwa informacyjne i społeczno-obronne państwa	48
ZAKOŃCZENIE	53
BIBLIOGRAFIA	54
ZAŁĄCZNIKI	
1. System obrony Rzeczypospolitej Polskiej	57
2. Model kierowania bezpieczeństwem narodowym	58
3. Ważne czynniki w kierowaniu systemem obronności państwa	59
4. Ogólna organizacja Sił Zbrojnych RP	60
5. Funkcje Sił Zbrojnych RP	61
6. Potrzeby obronne RP	62

WSTĘP

Podstawą prawidłowego funkcjonowania każdego państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa obywateli oraz ich rozwoju. Zatem nadrzędnym celem państwa jest zagwarantowanie najżywotniejszych interesów narodu, niepodległości i suwerenności państwa oraz nienaruszalności jego terytorium. Powyższe myśli znane są nam z wypowiedzi polityków, odpowiednich zapisów ustawy konstytucyjnej oraz strategii obronności RP.

Już na wstępie rozważań o systemie obronności RP należałoby dokonać konfrontacji kilku zasadniczych pojęć używanych w obiegowym rozumieniu.

Do końca XX wieku w działalności naukowo-badawczej oraz dydaktycznej posługiwaliśmy się pojęciem „system obronny Rzeczypospolitej Polskiej”. W 2000 roku pojawiło się pojęcie „system obronności RP” oraz „system bezpieczeństwa RP”. Obecnie dominującą rolę odgrywa szersze pojęcie „system bezpieczeństwa narodowego RP”, a w nim „obrona narodowa”.

W tym gąszczu pojęć dość trudno jest przeciętnemu obywatelowi zrozumieć, co jest istotne do zagwarantowania najżywotniejszych interesów narodu: czy system obronny, obronności, czy system bezpieczeństwa, czy też obrona narodowa. Jedno jest pewne, że w hierarchii problemów najważniejszy jest obecnie system bezpieczeństwa narodowego (państwa), który został zdefiniowany jako „skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów organizacyjnych, ludzkich i materiałowych, ukierunkowanych na przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom państwa, a w tym w szczególności politycznym, gospodarczym, psychospołecznym, ekologicznym i militarnym”¹. W tym miejscu należy zacytować z tego samego źródła kolejne pojęcie dotyczące systemu obronności państwa – „zbiór uporządkowanych wewnętrznie i wzajemnie powiązanych elementów – ludzi, organizacji, urządzeń – działających na rzecz utrzymania bezpieczeństwa militarnego państwa”². Z przytoczonych pojęć wynika, że system bezpieczeństwa ukierunkowany jest na przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom. Natomiast system obronności państwa jako element bezpieczeństwa narodowego ma na celu zachowanie bezpieczeństwa militarnego (wojskowego). Ukierunkowany jest na przeciwdziałanie głównie zagrożeniom militarnym, ale nie tylko, ponieważ skala i zakres zagrożeń są aktualnie nie do końca określone i wzajemnie się przenikają. Domeną w obecnej dekadzie są zagrożenia niemilitarne wywołujące różnorodne kryzysy, na które powinny i muszą reagować również siły zbrojne.

Obronność państwa stanowi dziś jeden z zasadniczych kierunków jego działalności związanej z rozwojem zarówno w czasie pokoju, jak i funkcjonowaniem w czasie wojny. Stanowi ona zdolność państwa do prowadzenia skutecznych dzia-

¹ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, wyd. czwarte, AON, Warszawa 2002, s. 139.

² Tamże, s. 141.

łań obronnych, ochrony jego obywateli i całego mienia. Dziedzina obronności państwa ma obecnie charakter kompleksowy i stanowi przedmiot zainteresowania całego aparatu władzy państwowej, administracji publicznej i gospodarki państwa.

System obronności państwa nie stanowi aktualnie wyizolowanej, działającej samoistnie struktury państwowej. Zadania gospodarczo-obronne zostały określone w kompetencjach wszystkich organów państwowych i sprywatyzowanych podmiotów gospodarczych, które spełniają szczególną rolę w systemie obronności państwa.

Stąd też system obronności państwa oparty jest przede wszystkim na narodowym potencjale obronnym. W posiadaniu odpowiednich sił i środków do wykonania niezbędnych zadań w zakresie obronności oraz odpowiedniego przygotowania infrastruktury społecznej, gospodarczej i logistycznej do wsparcia poczynań obronnych państwa.

Można by wyodrębnić pięć zasadniczych dziedzin działalności państwa, które mają zasadniczy wpływ na system obronności państwa i są nimi:

1) dziedzina polityczno-społeczna, która odnosi się do całości sił fizycznych i umysłowych narodu, biorących aktywny udział w tworzeniu systemu obronności państwa;

2) dziedzina administracyjno-gospodarcza ma zabezpieczyć potencjał obronny państwa w zakresie potrzeb materialnych i ludzkich do sprawnego funkcjonowania gospodarki narodowej na wypadek zagrożenia i wojny, zaspokajania potrzeb sił zbrojnych, organów ochrony państwa oraz sił obrony cywilnej;

3) dziedzina militarna (wojskowa) jako specjalistyczna w zakresie obronności ma odpowiednio przygotować siły zbrojne do prowadzenia działań obronnych zgodnie z art. 5 traktatu waszyngtońskiego oraz do obrony suwerenności i niepodległości państwa, zgodnie z art. 3 cytowanego traktatu;

4) dziedzina ochrony państwa powinna zapewnić dogodne warunki do wykonania zadań obronnych przez organy władzy, administracji publicznej oraz podmioty gospodarcze, a także stworzyć odpowiednie warunki do ochrony mienia i utrzymania porządku publicznego;

5) dziedzina obrony cywilnej ma zapewnić ochronę do przetrwania ludności, zakładów pracy, infrastruktury krytycznej i szeroko pojętego ratownictwa.

W celu przeciwdziałania zagrożeniom polityczno-militarnym, a także realizacji zewnętrznych i wewnętrznych zadań obronnych utrzymuje się w czasie pokoju i rozwija na czas zagrożenia system obronności Rzeczypospolitej Polskiej, na który składają się następujące podsystemy:

- kierowania obronnością państwa;
- siły zbrojne (podsystem militarny);
- pozamilitarne ogniwa obronne.

Niniejsza publikacja powinna poszerzyć wiedzę ogólną studentów w zakresie bezpieczeństwa i obronności państwa.

1. OGÓLNE POJĘCIE SYSTEMU OBRONNOŚCI PAŃSTWA

Istotą obronności państwa, jako ważnego elementu bezpieczeństwa, jest wykorzystanie całego potencjału militarnego i niemilitarnego państwa do przeciwdziałania zewnętrznym zagrożeniom polityczno-militarnym, kryzysowym i wojennym. Oznacza to w szczególności³:

- obronę terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed agresją zbrojną, w tym zapewnienie nienaruszalności polskiej przestrzeni powietrznej i morskiej oraz granic lądowych;
- obronę i ochronę wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- udział we wspólnej obronie terytoriów państw członkowskich NATO, zgodnie z art. 5 traktatu waszyngtońskiego;
- wspieranie akcji instytucji i organizacji międzynarodowych w reagowaniu kryzysowym oraz polityczno-militarnych działaniach stabilizacyjnych;
- kształtowanie bezpiecznego otoczenia Polski przez rozwijanie partnerskiej współpracy wojskowej z innymi państwami, zwłaszcza z sąsiadami.

Aby sprostać powyższym zadaniom, Polska realizuje wiele przedsięwzięć obronnych polegających na wypracowaniu oraz nakładaniu zadań obronnych i gospodarczo-obronnych na poszczególne ogniwa systemu obronności państwa, a przede wszystkim na siły zbrojne zdolne do prowadzenia działań: prewencyjnych i stabilizacyjnych, reagowania kryzysowego i wojennych.

Obecne uwarunkowania światowej polityki bezpieczeństwa nie zakładają reagowania na kryzysy militarne tylko potencjałem dysponowanym przez siły zbrojne. Wynika to z faktu przesunięcia części zadań obronnych na pozostałe elementy systemu obronności państwa. W tym celu siły zbrojne utrzymują w gotowości niezbędny potencjał środków wojskowych do przeciwdziałania lub usuwania przyczyn i skutków zewnętrznych oraz wewnętrznych zagrożeń bezpieczeństwa państwa. W koncepcji obronności (w polityczno-strategicznej dyrektywie obronności) określa się źródła i charakter zagrożeń militarnych dla bezpieczeństwa państwa, formułuje się sposoby przeciwstawienia się tym zagrożeniom w czasie pokoju, kryzysu i wojny oraz ustala się siły i środki, jakie państwo może wydzielić na realizację zadań obronnych.

System obronności państwa stosownie do wytyczonych celów i zadań strategicznych musi być utrzymywany i systematycznie usprawniany. Powinien on zapewnić osłonę strategiczną mobilizacyjnie i operacyjnie rozwijanych sił zbrojnych, a w wypadku agresji zorganizować skuteczną obronę, przy wykorzystaniu sojusznicznych ogniw (organów) bezpieczeństwa.

³ *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000.

Powszechnie uznaje się, że w celu zapewnienia bezpieczeństwa militarnego i narodowej niezależności, posiadanie sił zbrojnych jest niezbędne. U źródeł tej tezy leży brak wiary w skuteczność innych sposobów zapewnienia bezpieczeństwa terytorium państwa. Problem liczebności i stanu wyposażenia sił zbrojnych nie wyczerpuje jednak istoty sprawy. Bowiem porównywanie potencjałów wojskowych państw nie może stanowić podstawy do oceny stanu bezpieczeństwa tych państw⁴.

Według *Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* (AON, Warszawa 2002) bezpieczeństwo militarne to stan uzyskany w rezultacie utrzymywania odpowiednio zorganizowanych i wyposażonych sił zbrojnych oraz zawartych sojuszków wojskowych, a także posiadania koncepcji strategicznej wykorzystania będących w dyspozycji sił, stosownie do zaistniałej sytuacji według możliwości ekonomicznych państwa.

W realiach RP doczekaliśmy się już trzeciego dokumentu normatywnego w zakresie obronności państwa. W dniu 2 listopada 1992 roku Komitet Obrony Kraju przyjął, a prezydent RP zatwierdził dwa dokumenty: *Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa* oraz *Politykę bezpieczeństwa i strategię obronną RP*.

Dokumenty te bazowały na analizach i ocenach instytucji odpowiedzialnych za poszczególne dziedziny bezpieczeństwa narodowego, takich jak: Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Ministerstwo Obrony Narodowej, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urząd Rady Ministrów, Ministerstwo Gospodarki i Sztab Generalny WP. Założenia te ujmowały problematykę obronności i bezpieczeństwa jako kluczowe kwestie dla polskiej racji stanu. Głównie dotyczyły one: niekontrolowanego rozprzestrzeniania broni masowego rażenia, braku ograniczeń liczebności sił konwencjonalnych, groźby wybuchu konfliktów zbrojnych na tle granicznym, etnicznym lub ekonomicznym pomiędzy nowymi podmiotami politycznymi, wielkiej fali migracji ludności ze wschodu oraz odcięcie się od tradycyjnych rynków zbytu. Stąd dostrzeżono zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa tylko ze wschodniego kierunku strategicznego. Po raz pierwszy eksponowane były zagrożenia pozamilitarne oraz groźba konfliktów zbrojnych o charakterze lokalnym i regionalnym. Strategia ta nie upatrywała zagrożenia w żadnym z istniejących państw i nie zakładała istnienia określonego przeciwnika oraz z góry ustalonego scenariusza działań wojennych⁵.

Wspomniana strategia otwierała się na trzy zasadnicze problemy związane z bezpieczeństwem Polski:

- zapobieganie zagrożeniom militarnym metodami politycznymi i dyplomatycznymi;
- w wypadku wojny jak najdłuższe stawianie oporu i zadanie agresorowi maksymalnych strat, demonstrowanie woli walki, determinacji i zyskanie na czasie w celu reakcji instytucji międzynarodowych;

⁴ J. Kukułka, *Kształtowanie nowego ładu międzynarodowego*, Warszawa 1997.

⁵ Tak sformułowane zapisy w strategii posłużyły niektórym politykom do głoszenia tezy, że skoro nie ma określonego przeciwnika, to nie potrzeba tworzyć systemu obronnego i utrzymywać sił zbrojnych.

- w wypadku konfliktu na mniejszą skalę, samodzielne prowadzenie działań obronno-interwencyjnych w celu zatrzymania i rozbicia zgrupowania agresora.

Na zakończenie należy zaakcentować, iż strategia z 1992 roku dała podwaliny pod tworzony system obronny państwa (SOP), który obecnie przechodzi swoją metamorfozę w nazwie i zadaniach oraz obszarach dziedzinowych bezpieczeństwa i obronności Polski. Dokument ten funkcjonował przez siedem lat i dał podstawę do całościowego spojrzenia na bezpieczeństwo oraz obronność państwa będącego w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Kolejnym dokumentem była *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej* z 23 maja 2003 roku. Był to dokument rządowy, bez akceptacji prezydenta RP i parlamentu, a zatem normatywny, stanowiący wykładnię dotyczącą militarnej obrony Polski. Nazwa dokumentu wskazuje na problematykę dotyczącą przeciwstawienia się zewnętrznym zagrożeniom polityczno-militarnym przy wykorzystaniu wszelkich sił i środków będących w dyspozycji państwa.

Punktem wyjścia *Strategii obronności RP* są trzy zasadnicze kwestie dotyczące:

- podstawowych uwarunkowań strategii obronności państwa z uwzględnieniem interesów narodowych, celów strategicznych oraz dróg ich osiągnięcia;
- sposobów osiągania celów strategicznych;
- określenia sił i środków możliwych do wydzielania przez państwo do osiągnięcia owych celów strategicznych.

Treści tej strategii odzwierciedlają przede wszystkim interes narodowy, jakim jest m.in. bezpieczeństwo obywateli, a także wychodzą naprzeciw zobowiązaniom w ramach NATO.

Zasadniczym celem obronności państwa, stwierdza się w *Strategii*, jest obrona przed zewnętrznymi zagrożeniami kryzysowymi i wojennymi Polski. Powyższy cel zdekomponowany został na pięć dalszych celów, a oto one:

- zapewnienie obrony terytorium RP przed agresją zbrojną, w tym zapewnienie nienaruszalności przestrzeni powietrznej, morskiej i granic lądowych;
- ochrona i obrona obywateli RP;
- udział we wspólnej obronie terytoriów państw członkowskich NATO, zgodnie z art. 5 traktatu waszyngtońskiego;
- wspieranie akcji instytucji i organizacji międzynarodowych w reagowaniu kryzysowym oraz polityczno-militarnych działaniach stabilizujących;
- kształtowania bezpiecznego otoczenia Polski przez rozwijanie partnerskiej współpracy wojskowej z innymi państwami, zwłaszcza z sąsiadami.

Strategia obronności upatruje zagrożenia głównie jako państwo graniczne Sojuszu, w tym wszelkiego rodzaju kryzysy polityczno-militarne mogące wystąpić u sąsiadów i oddziaływać na bezpieczeństwo Polski.

Odnosnie do zagrożeń militarnych *Strategia* głównie akcentuje możliwość zaistnienia lokalnego konfliktu zbrojnego, z zaskoczenia i zmianą jego intensywności.

Obecnie opracowana *Strategia wojskowa RP* jest zbiorem wytycznych strategicznych, wymogów, założeń i zasad, które muszą być brane pod uwagę w procesie opracowania wojskowych dokumentów programowych i planistycznych. Owa *Strategia* wskazuje na kierunki przygotowania i użycia Sił Zbrojnych RP w narodowym i sojuszniczym systemie bezpieczeństwa oraz działań stabilizacyjnych.

Strategia wojskowa w swoich rozdziałach obejmuje: cele, założenia polityki obronnej oraz zasady strategii wojskowej. Natomiast druga część określa podmiotowe i przedmiotowe wymagania w stosunku do Sił Zbrojnych RP. W zakończeniu dokument wskazuje na proces planowania rozwoju Sił Zbrojnych RP.

Głównym celem polityki obronnej Polski według *Strategii wojskowej* jest zapewnienie bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych przez:

- obronę terytorium Polski;
- ochronę porządku konstytucyjnego, w tym praw i wolności oraz bezpieczeństwa obywateli;
- zapewnienie warunków wszechstronnego i stabilnego rozwoju społecznego i gospodarczego kraju, dobrobytu jego obywateli, a także zachowania dziedzictwa narodowego;
- wsparcie instytucji i organizacji międzynarodowych w prowadzeniu działań stabilizujących i umacniających bezpieczeństwo międzynarodowe;
- rozwijanie współpracy regionalnej.

Obronność i bezpieczeństwo Polski jest elementem sojuszniczym zachowania dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Bezpieczeństwo militarne znalazło swoje odpowiednie miejsce w podpisany przez prezydenta RP dokumencie pt. *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP*. W podrozdziale dotyczącym sił zbrojnych są następujące zapisy:

„Siły zbrojne służą zapewnieniu bezpieczeństwa Polski i niosą pomoc sojuszniczą zgodnie z art. 5 traktatu północnoatlantyckiego, ich celem jest także ochrona polskich interesów oraz budowa pozycji Polski w NATO i Unii Europejskiej.

Udział w obronie narodowej polega na odpowiednim przygotowaniu i wykorzystaniu sił oraz środków będących w dyspozycji sił zbrojnych w celu przeciwdziałania wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla bezpieczeństwa państwa oraz ochrony interesów Polski. Jednocześnie Siły Zbrojne RP uczestniczą w realizacji zobowiązań sojuszniczych oraz w zapewnianiu bezpieczeństwa zbiorowego w Europie zgodnie z umowami międzynarodowymi i w ramach organizacji, których Polska jest członkiem. Współdziałają w zapewnieniu bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia atakami terrorystycznymi na terytorium Polski oraz biorą udział w działaniach koalicji antyterrorystycznej na obszarze NATO i poza nim.

Podstawową misją Sił Zbrojnych RP w czasie pokoju jest utrzymanie sił i zdolności potrzebnych do realizacji zadań w zakresie ochrony i zapewnienia bezpieczeństwa Polski oraz udzielanie władzom cywilnym niezbędnej pomocy wojskowej, głównie w wypadku zagrożeń niemilitarnych (klęsk żywiołowych i katastrof).

Z członkostwa Polski w NATO wynika konieczność rozwoju sojuszniczej interoperacyjności, zapewnienia zdolności w ramach ustalonej specjalizacji narodowej oraz gotowości do budowy zdolności obronnych opartych na współpracy międzynarodowej.

Siły Zbrojne RP są włączone w kształtowanie bezpieczeństwa w bezpośrednim sąsiedztwie Polski i na terytorium całej Europy przez rozwój współpracy wojskowej z innymi państwami. Uczestniczą w utrwalaniu porządku międzynarodowego przez udział w militarnych działaniach stabilizacyjnych, głównie w ramach operacji prowadzonych przez ONZ, NATO i UE, a także koalicji.

Siły zbrojne są zobowiązane do przygotowania i utrzymywania potencjału sił ekspedycyjnych, umożliwiającego udział w operacjach reagowania kryzysowego i operacjach pokojowych prowadzonych na i poza terytorium Polski w ramach operacji NATO, UE, a także ONZ”.

Te dwie strategie dają podstawę do tworzenia warunków zabezpieczających Polskę przed zagrożeniami mającymi wpływ na bezpieczeństwo obywateli.

Wyzwania stojące przed systemem obronności państwa

Wyzwanie posiada dwa oblicza, jedno dotyczy rzucania wyzwań komuś, a drugie ich podejmowania. Dlatego należy przyjmować, że wyzwanie jest zjawiskiem, które podsuwa nam codzienność życia społecznego, wynika z zaistniałej sytuacji lub z sił przyrody. Wyzwanie może stać się problemem, który należy niezwłocznie podjąć, rozwiązując go w ramach procesu zmierzającego do osiągnięcia zamierzonych celów.

Wyzwania zatem oznaczają to wszystko co może się zdarzyć i co podmiot (człowiek) musi uwzględnić planując swoje działanie. Wyzwania z natury swojej nie są ani dobre ani złe. Dobrze spożytkowane stanowią szansę do dalszego rozwoju, a źle wykorzystane lub nie podjęte mogą powodować zagrożenia i doprowadzić do kryzysu w rozwoju czy działaniu człowieka, systemu.

Wyzwania w zakresie bezpieczeństwa militarnego wiążą się głównie z ochroną suwerenności i niezawisłości RP oraz utrzymaniem nienaruszalności granic i integralności terytorialnej kraju. Są to zasadnicze wyzwania zapisane w Konstytucji RP.

Aktualne wyzwania w zakresie systemu obronności państwa wiążą się z przynależnością Polski do Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz integracją z państwami Unii Europejskiej. W ramach tych wyzwań musi nastąpić częściowa utrata suwerenności na korzyść bezpieczeństwa w ogóle, w tym bezpieczeństwa militarnego dla Polski.

Dla Polski NATO jest kluczową płaszczyzną współpracy wielostronnej w zakresie bezpieczeństwa i obronności oraz głównym filarem stabilności polityczno-wojskowej na kontynencie europejskim. Bezpieczeństwo militarne będzie się zwiększało przez tworzenie natowskich „sił odpowiedzi”, w których Polska będzie miała swój udział.

Dla polskich sił zbrojnych przynależność do struktur NATO jest długoterminowym wyzwaniem w zakresie ich przebudowy strukturalno-organizacyjnej i interoperacyjności z siłami Sojuszu.

Pojawiające się wyzwania związane z bezpieczeństwem militarnym, które dotyczą przesunięcia się punktu ciężkości z zagrożeń klasycznych, czyli militarnych, na zagrożenia stwarzane przez trudne do zidentyfikowania podmioty pozapaństwowe. Głównym zagrożeniem jest zorganizowany terroryzm międzynarodowy, który odznacza się bezwzględny charakterem w działaniach. Aktywność w koalicji antyterrorystycznej może wystawić nas na ryzyko ataków i wrogich akcji ze strony ugrupowań, którym społeczność międzynarodowa wydała walkę. Równie groźne jest niekontrolowane przemieszczanie broni masowego rażenia oraz zorganizowana przestępczość, głównie dotycząca przemytu broni i materiałów niebezpiecznych. Dogodne do tych działań położenie Polski staje się przedmiotem rosnącego zainteresowania zorganizowanych, międzynarodowych grup przestępczych. Włączenie Polski w unijne procedury pozwoli nam skutecznie kontrolować obrót z zagranicą w zakresie zezwoleń na eksport, import oraz tranzyt towarów strategicznych lub innych technologii objętych kontrolą.

Gwałtowny rozwój teleinformatyki stwarza zagrożenia dotyczące penetracji baz danych w kluczowych dziedzinach wpływających na kształtowanie się bezpieczeństwa militarnego Polski.

Na zakres utrzymania bezpieczeństwa militarnego mają przemożny wpływ strategiczne surowce (nośniki) gospodarki państwa, takie jak: energetyka, ropa naftowa i gaz ziemny. Wytwarzanie ich i dystrybucja stają się wyzwaniami dla systemu obronności państwa.

Wymienione wyzwania wpływające na system obronności Polski muszą stać się treścią strategicznego myślenia o bezpieczeństwie militarnym.

1. PODSYSTEM KIEROWANIA OBRONNOŚCIĄ PAŃSTWA

Kierowanie obronnością stanowi integralną część systemu kierowania bezpieczeństwem państwa i jest realizowane przez te same organy władzy i administracji publicznej. Różny jest natomiast zakres udziału tych organów w sprawowaniu funkcji kierowania obronnością (zał. 1). Podsystem kierowania obronnością państwa obejmuje wzajemnie powiązane organizacyjnie i informacyjnie organy kierowania wraz z urzędami i instytucjami wykonawczymi, techniczne środki kierowania oraz specjalnie przystosowane stanowiska kierowania. Jego rola polega na sprzężeniu wszystkich elementów i ogniw systemu obronnego państwa w jednolitą, sprawnie funkcjonującą całość, umożliwiającą realizację wszystkich zadań obronnych w okresie pokoju, zagrożenia i wojny.

Organy kierowania, odpowiadające za realizację zadań obronnych, powiązane informacyjnie i pozostające w ustanowionych prawnie relacjach kompetencyjnych, wraz ze swoim aparatem wykonawczym oraz niezbędną infrastrukturą, tworzą podsystem kierowania obronnością. Podsystem ten, przystosowany w czasie pokoju, jest zdolny do rozwinięcia go na czas kryzysu i wojny.

Podstawowymi ogniwami podsystemu kierowania obronnością państwa są:

- naczelné organy władzy wykonawczej i administracji publicznej;
- centralne organy administracji rządowej;
- terenowe organy administracji rządowej;
- organy samorządu terytorialnego.

Organy te podejmują decyzje w sprawach obronności w obszarze i zakresach określonych ustawą konstytucyjną i wieloma rozporządzeniami. Ponadto prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów jako organy sprawujące władzę wykonawczą są naczelnymi organami kierowania obronnością i wykonują swoje zadania w tym zakresie na podstawie Konstytucji RP i innych ustaw. Prezydent stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium. Jest on też najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP. Jego organem doradczym w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego jest Rada Bezpieczeństwa Narodowego.

Rada Ministrów kieruje obronnością w czasie pokoju współdziałając z prezydentem RP w ramach prowadzenia polityki wewnętrznej i zagranicznej. Organem opiniotawczo-doradczym Rady Ministrów jest Stały Komitet RM. W razie konieczności realizacji zadań szczególnych wynikających bądź to z potrzeb wyłącznie narodowych, bądź też wykonawczych w ramach NATO lub innych organizacji międzynarodowych planuje się utworzyć Sztab Kryzysowy Rady Ministrów i Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Potrzeba utworzenia tych organów wynika m.in. z prowadzonych corocznie ćwiczeń sojuszniczych Unii Europejskiej i NATO w zakresie reagowania kryzysowego.

W razie zaistnienia polityczno-militarnych sytuacji kryzysowych stwarzających pośrednie zagrożenia dla obronności Polski nie będą wprowadzane nadzwyczajne zmiany w ogólnych zasadach kierowania obronnością, a jedynie zostaną uruchomione dodatkowe środki i procedury. Zachowane zostaną dotychczasowe struktury i kompetencje organów kierowania czasu pokojowego, z ewentualnym rozwinięciem systemu kierowania reagowaniem kryzysowym, a nawet niektórych elementów wojennego systemu kierowania państwem oraz niezbędnych elementów wojennego systemu dowodzenia siłami zbrojnymi wydzielanymi dla zapobieżenia skutkom zagrożenia lub jego likwidacji.

Szczególne rozwiązania będą wprowadzone na potrzeby kierowania działaniami wojennymi. W warunkach wojennych, jeśli Sejm nie może się zebrać na posiedzenie, funkcję organu ustawodawczego sprawuje prezydent RP. Na wniosek Rady Ministrów wydaje on rozporządzenia z mocą ustawy, w tym zwłaszcza dotyczące prowadzenia działań wojennych. Prezes Rady Ministrów zapewnia realizację polityki Rady Ministrów w zakresie obrony państwa, określając sposoby jej wykonania. Na czas wojny uruchamia się Centralne Stanowisko Kierowania Obroną Państwa, obejmujące stanowiska kierowania prezydenta RP, prezesa Rady Ministrów i wyznaczonych przez niego członków Rady Ministrów⁶.

W okresie zagrożenia i wojny prezes Rady Ministrów kieruje nadal pracami rządu, ministrów, wojewodów i innych organów administracji państwowej, odpowiedzialnych za funkcjonowanie wszystkich struktur pozamilitarnych państwa. Szczególnym zadaniem prezesa Rady Ministrów i podległych mu resortów jest organizowanie wsparcia, zaopatrzenia i obsługi sił zbrojnych przez sektor cywilny oraz ochrona ludności przed skutkami działań wojennych (zał. 2). Wojewodowie będą upoważnieni do podejmowania decyzji w sprawach obronności, obowiązujących wszystkie jednostki administracyjne, gospodarcze i samorządowe działające w systemie obrony województwa.

Minister obrony narodowej jest odpowiedzialny za przygotowanie założeń obronnych państwa, w tym propozycji dotyczących rozwoju i struktury sił zbrojnych. W zakresie ustalonym przez Radę Ministrów sprawuje on ogólny nadzór na realizacją zadań obronnych przez organy administracji rządowej, samorządy oraz podmioty gospodarcze. Minister obrony narodowej kieruje działalnością resortu bezpośrednio oraz przy pomocy szefa Sztabu Generalnego WP, sekretarzy i podsekretarzy stanu.

W czasie wojny siłami zbrojnymi dowodzi naczelny dowódca Sił Zbrojnych RP, mianowany przez prezydenta RP na wniosek prezesa Rady Ministrów. Dla zapewnienia bezkolizyjnego rozwijania Sił Zbrojnych RP oraz kierowania nimi w czasie wojny zostaje utworzony Wojenny System Dowodzenia. Jest on organizowany w czasie pokoju i rozwijany w czasie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. Powinien on zapewnić sprawne wdrażanie decyzji władz państwa i dowodzenie Siłami Zbrojnymi RP w warunkach zewnętrznego

⁶ *Strategia obronności RP*, Warszawa 2000.

zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny, umożliwiając odpowiednie współdziałanie z wojskami sojuszniczymi. Proces dowodzenia odbywa się w systemie narodowym i sojuszniczym. System narodowy zapewnia pełne dowodzenie siłami niewydzielonymi do struktur NATO oraz dowodzenie pozaoperacyjne wojskami wydzielonymi do zgrupowań sojuszniczych. Po przekazaniu wojsk operacyjnych dowództwom sojuszniczym dowództwa narodowe nadal odpowiadają za szkolenie rezerw oraz uzupełnienie i wsparcie logistyczne przekazanych wojsk, a także zapewniają warunki do przyjęcia sił wzmocnienia na terytorium kraju, naczelny dowódca sił zbrojnych dowodzi siłami zbrojnymi pozostającymi w narodowym podporządkowaniu. Całością sił wydzielonych do sił zbrojnych NATO dowodzą operacyjnie wielonarodowe dowództwa sojusznicze, na których decyzje władze polskie mogą wpływać poprzez polityczno-wojskowe organa kierowania NATO⁷.

Podsystem kierowania obronnością Polski przygotowuje się w celu zapewnienia ciągłości podejmowania decyzji i działań dla utrzymania bezpieczeństwa państwa i ma zapewnić on: monitorowanie źródeł, rodzajów, kierunków i skali zagrożeń; zapobiegania powstawaniu zagrożeń na terytorium RP oraz poza jej granicami, a także ich usuwanie.

Przygotowanie podsystemu kierowania obronnością państwa obejmuje planowanie, organizowanie i realizowanie przedsięwzięć zapewniających organom wykonanie zadań związanych z kierowaniem obronnością (obroną) w czasie pokoju w razie wewnętrznego lub zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, w tym na wypadek wystąpienia działań terrorystycznych lub innych szczególnych zdarzeń, a także w czasie wojny.

2.1. Stanowiska kierowania obronnością państwa

Stanowiska kierowania obronnością państwa obejmują główne i zapasowe stanowiska. Główne stanowiska kierowania przygotowuje się w dotychczasowych siedzibach tych organów. Główne stanowiska przygotowuje się dla:

- prezydenta RP;
- prezesa Rady Ministrów;
- ministrów, centralnych organów administracji oraz wojewodów;
- kierowników urzędów centralnych, niewchodzących w skład administracji rządowej;
- kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży działających pod zwierzchnictwem wojewody oraz organów administracji niezespolonej, ustalonych przez ministrów i wojewodów stosownie do kompetencji;
- organów wykonawczych samorządu terytorialnego⁸.

⁷ Tamże.

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27.04.2004 r. (DzU z 2004 r., nr 98, poz. 978) w sprawie przystosowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym.

Zapasowe stanowiska kierowania przygotowuje się dla organów centralnych i wojewódzkich.

Według cytowanego rozporządzenia przygotowanie stanowisk kierowania obejmuje:

- opracowanie dokumentacji związanej z przemieszczeniem i zapewnieniem warunków do funkcjonowania osób na stanowisku kierowania;
- utrzymanie stanu technicznego oraz dostosowanie infrastruktury przez jej użytkowników w czasie pokoju;
- ustalenie zasad i trybu obiegu informacji dotyczącej gotowości osób do podjęcia zadań i ich realizacji oraz zorganizowanie specjalnych, w tym utajnionych, systemów teleinformatycznych;
- wyposażenie w urządzenia łączności zapewniające możliwość niezakłóconej pracy organu kierowania;
- wyposażenia w urządzenia filtrowentylacyjne, źródła energii elektrycznej i ciepłej oraz ujęcia wody, których działanie jest niezależne od ogólnodostępnej infrastruktury techniczno-użytkowej;
- wyposażenia w urządzenia techniczno-sanitarne oraz sprzęt biurowy i kwaterekowy niezbędny do pracy i odpoczynku;
- uodpornienie na działanie środków rozpoznania i rażenia przeciwnika, głównie przez maskowanie oraz budowę i modernizację ukryć i schronów;
- zorganizowanie: żywienia i zaopatrywania w artykuły codziennego użytku i zabezpieczenia medycznego, transportu; zaopatrzenia w paliwa;
- osłony kontrwywiadowczej; systemu powiadamiania i alarmowania o zagrożeniu w państwie oraz skażeniach i zakażeniach;
- przygotowanie środków do rozwijania i odtwarzania systemu łączności; ochrony i obrony stanowisk kierowania; prowadzenia akcji ratowniczych oraz przemieszczenia na zapasowe miejsca pracy i zapasowe stanowiska kierowania;
- szkolenie pracowników utrzymujących obiekty – stanowiska kierowania.

2.2. Struktura podsystemu kierowania reagowaniem kryzysowym

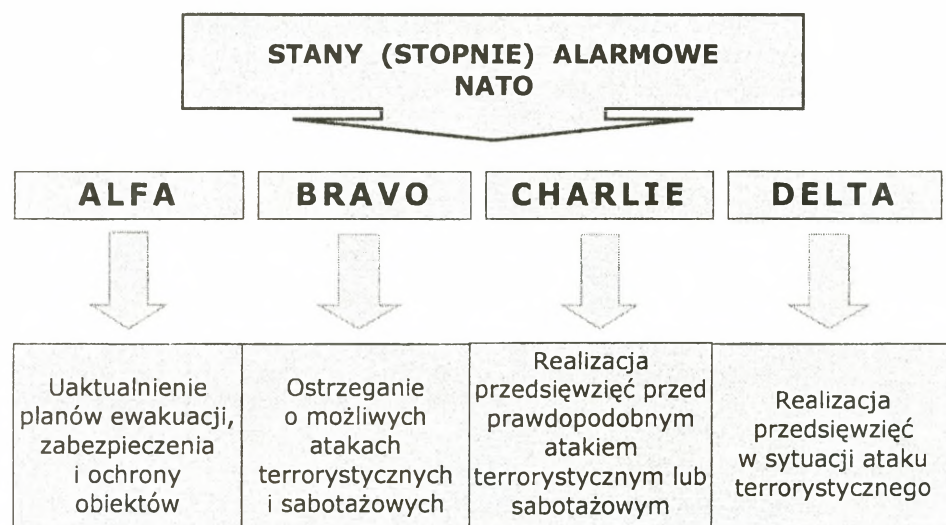
Do utrzymania odpowiedniej gotowości państwa do przeciwdziałania atakom terrorystycznym, klęskom żywiołowym, sytuacjom kryzysowym, zagrożeniom porządku publicznego lub obywateli, a także zwalczania skutków tych zdarzeń, tworzy się podsystem reagowania kryzysowego. Głównym celem tworzenia podsystemu reagowania kryzysowego jest zapewnienie utrzymania ciągłości kierowania oraz sprawnego przechodzenia organów kierowania państwem i organów dowodzenia siłami zbrojnymi ze struktur pokojowych na struktury wojenne przy minimalnych zmianach organizacyjnych urzędów centralnych i instytucji wojskowych.

Myślą przewodnią reagowania kryzysowego jest jak najszybsze opanowanie sytuacji kryzysowej, zagrażającej interesom państwa lub społeczności międzynarodowej w celu zminimalizowania jej skutków, a także przywrócenie stanu sprzed

kryzysu, a w szczególności zapobieżenie przeradania się jej w bezpośrednie zagrożenie wojenne dla Polski lub jej sojuszników⁹.

Reagowanie kryzysowe obejmuje pięć elementów etapowych:

- 1) działania prewencyjne polegające na zapobieganiu wystąpienia sytuacji kryzysowych przez siły dyplomatyczne, oddziaływanie ekonomiczne i militarne;
- 2) środki reagowania kryzysowego obejmują całe spektrum potencjału obronnego państwa, począwszy od zasobów osobowych przez siły i środki wojskowe do przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem ochrony ludności;
- 3) przedsięwzięcia przeciw zaskoczeniu obejmują cywilne i wojskowe działania w celu zapewnienia swobody manewru siłom zbrojnym na wypadek niespodziewanego ataku;
- 4) przedsięwzięcia przeciw agresji pozwalają na sprawne osiągnięcie przez siły zbrojne gotowości do podjęcia działań;
- 5) stany (stopnie) alarmowe reagowania kryzysowego (rys. 1).

Źródło: Materiały Sztabu Gen. WP.

Rys. 1. Stany (stopnie) gotowości alarmowej

Stopnie alarmowe mają klauzulę „jawne” i można je wprowadzać przy użyciu jawnych linii telefonicznych i w formie wiadomości jawnych (np. „wprowadzić stopień alarmowy CHARLIE”). Pozwala to na szybkie przekazanie podstawowej informacji, po której zostanie podana szczegółowa wiadomość, o klauzuli tajności zależnej od rodzaju zawartych w niej informacji (np. ze względu na konieczność ochrony źródła informacji).

⁹ *Strategia obronności RP*, Warszawa 2000.

Pierwszy stopień alarmowy „ALFA”

Jego wprowadzenie ma charakter ogólnego ostrzeżenia przed możliwymi działaniami terrorystycznymi, których rodzaj i zasięg są nieprzewidywalne, a okoliczności nie usprawiedliwiają pełnego wprowadzenia przedsięwzięć zawartych w wyższych stopniach alarmowych. Łącznie z tym stopniem alarmowym może zostać wprowadzone przedsięwzięcie reagowania kryzysowego CHARLIE, BRAVO, ALFA.

Drugi stopień alarmowy „BRAVO”

Stopień ten jest wprowadzany w przypadku zaistnienia zwiększonego i bardziej przewidywalnego zagrożenia działalnością terrorystyczną lub aktem sabotażu, jednakże konkretny cel ataku nie został zidentyfikowany. Łącznie z drugim stopniem alarmowym mogą być zadeklarowane przedsięwzięcia reagowania kryzysowego CHARLIE, BRAVO, ALFA lub CHARLIE, BRAVO.

Trzeci stopień alarmowy „CHARLIE”

Trzeci stopień alarmowy ma zastosowanie w przypadku konkretnego zdarzenia lub gdy informacje wywiadu wskazują na istnienie bezpośredniego zagrożenia jakąś formą ataku terrorystycznego lub akcji sabotażowej. Łącznie z tym stopniem powinny być zadeklarowane przedsięwzięcia reagowania kryzysowego.

Wszystkie przedsięwzięcia drugiego stopnia alarmowego mają być kontynuowane, natomiast te, które dotąd nie były wprowadzone, należy niezwłocznie wprowadzić.

Czwarty stopień alarmowy „DELTA”

Najwyższy stopień alarmowy ma zastosowanie bezpośrednio na obszarze, na którym miał miejsce atak terrorystyczny bądź akt sabotażu lub jeżeli informacje wywiadowcze stwierdzają wysokie prawdopodobieństwo ataku w konkretnym miejscu.

W czwartym stopniu mają być wprowadzone lub kontynuowane wszystkie przedsięwzięcia podane dla pierwszego i drugiego stopnia alarmowego.

Kierowanie bezpieczeństwem państwa zmierza do skoordynowanego wykorzystania będących w dyspozycji organów władzy i administracji państwa zasobów ludzkich i materiałowych do osiągnięcia założonych celów. Kierowanie to obejmuje (zał. 3):

- monitorowanie i diagnozę zaistniałej sytuacji zagrożenia (kryzysu);
- ostrzeganie podmiotów i obywateli o dalszym rozwoju sytuacji;
- modelowanie zaistniałej sytuacji i weryfikację planów (reagowania obronnego RP, operacyjnego funkcjonowania działów administracji rządowej, urzędów centralnych, województw, powiatów, gmin i miast oraz przedsiębiorstw);
- podejmowania decyzji wykorzystania (użycia) sił i środków w celu reagowania na zaistniałe zagrożenie (kryzys);
- nadzór służbowy i funkcjonalny nad przebiegiem reagowania kryzysowego w zakresie zaleceń i likwidacji zakłóceń.

Realizację decyzji państwa w dziedzinie obronności zapewniają organy kierowania na wszystkich szczeblach struktury państwa – stosownie do posiadanych kompetencji.

Na szczeblu centralnym, w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny, uruchamia się główne stanowisko kierowania obroną państwa (GSKOP), obejmujące stanowiska kierowania prezydenta RP, prezesa Rady Ministrów i wyznaczonych przez niego członków Rady Ministrów. GSKOP funkcjonuje w miejscu dotychczasowej dyslokacji urzędów oraz utrzymuje ciągłą gotowość do przegrupowania i pracy na zapasowym stanowisku kierowania obroną państwa (ZSKOP). Pełną infrastrukturę i wszechstronne zabezpieczenie funkcjonowania ZSKOP przygotowuje się z zachowaniem szczególnych zasad maskowania w czasie pokoju w celu uruchomienia w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny (zał. 2).

Obecnie kontynuowany jest proces przebudowy i modernizacji podsystemu kierowania obronnością państwa, w tym dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP. Gruntowna przebudowa i modernizacja podsystemu jest niezbędna do stworzenia:

- jednolitego systemu zarządzania kryzysowego i kierowania obroną państwa dostosowanego do aktualnych warunków polityczno-militarnych;
- warunków do szybkiego przejścia systemu kierowania państwem czasu pokoju do kierowania reagowaniem kryzysowym i kierowania obroną państwa w czasie wojny, z zachowaniem warunków ciągłości i trwałości kierowania.

Przełom w organizacji podsystemu kierowania obronnością wniosły ustalenia zawarte w *ustawie o stanie wojennym oraz kompetencjach naczelnego dowódcy sił zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej*, a także znowelizowanej *ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej*. Rozstrzygnęły one zasadnicze kompetencje konstytucyjnych organów władzy wykonawczej oraz ustaliły najważniejsze zasady funkcjonowania państwa w czasie stanów wyjątkowych i wojny. Pozwoliło to na kontynuowanie prac nad wydaniem *rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie kierowania bezpieczeństwem narodowym*, dającego podstawy prawne do przygotowania poszczególnych elementów podsystemu kierowania obronnością państwa.

Do organów, które są odpowiedzialne za kierowanie obronnością zalicza się: Sejm i Senat, prezydenta RP i prezesa Rady Ministrów, ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów, organy samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców i kierowników innych jednostek organizacyjnych. Do organów tych zalicza się również z chwilą mianowania – naczelnego dowódcę Sił Zbrojnych RP. Organy kierowania bezpieczeństwem militarnym przygotowują się już w czasie pokoju do pełnienia swojej roli głównie przez szkolenie i treningi. Są one również stosownie wyposażane i przysposabiane do funkcjonowania w przewidywanych wariantach pracy na głównych i zapasowych stanowiskach kierowania.

Ministerstwa i urzędy centralne oraz urzędy wojewódzkie posiadają zorganizowane i stosownie wyposażone główne stanowiska kierowania, oparte o obiekty dotychczasowych miejsc pracy, będące w ich administracji. Obiekty te są w dobrym stanie technicznym, zapewniają odpowiednie warunki pracy i odpoczynku

organom administracji państwowej oraz siłom niezbędnym do zabezpieczenia ich funkcjonowania. Na stanowiskach kierowania trwa ciągły proces doskonalenia i modernizacji systemów łączności i informatyki, ochrony i obrony oraz logistyki.

Struktura systemu kierowania bezpieczeństwem państwa w czasie pokoju obejmuje:

1. Centralny sztab kryzysowy, w skład którego wchodzi:
 - rządowy zespół koordynacji kryzysowej;
 - sztaby kryzysowe MSWiA oraz MON;
 - krajowe centrum koordynacji ratownictwa i ochrony ludności (KG PSPoż.).
2. Sztaby kryzysowe pozostałych resortów i urzędów centralnych.
3. Wojewódzkie zespoły reagowania kryzysowego.
4. Powiatowe zespoły reagowania kryzysowego.
5. Gminne zespoły reagowania.

3. PODSYSTEM MILITARNY OBRONNOŚCI RP

3.1. Siły Zbrojne RP

Siły Zbrojne RP to podstawowy element systemu obronności państwa, przeznaczony do ochrony i obrony jego interesów, wykorzystywany jako czynnik odstraszania, wymuszania i utrzymania pokoju lub w razie konieczności do prowadzenia walki zbrojnej.

Ze względu na charakter prowadzonych działań i strukturę organizacyjną, siły zbrojne dzielą się na wojska operacyjne i obrony terytorialnej. Ze względu na środowisko, w jakim prowadzone są działania, na rodzaje sił zbrojnych: wojska lądowe, siły powietrzne i marynarkę wojenną (zał. 4). W skład sił zbrojnych wchodzi Sztab Generalny jako organ planowania wykorzystania sił zbrojnych, a w czasie wojny Naczelne Dowództwo wraz z mobilizacyjnie rozwiniętymi wojskami.

Siły Zbrojne RP są zasadniczym instrumentem państwa, przeznaczonym do skutecznego wspierania jego polityki bezpieczeństwa.

Polityka wykorzystuje siły zbrojne jako środek ostateczny. Przyjmuje się, że w zakresie obrony zewnętrznej państwa środkami militarnymi, siły zbrojne spełniają następujące funkcje:

- zapobieganie powstawaniu zagrożeń oraz ich ograniczenie;
- obrona bytu narodowego i państwowego w warunkach skonkretyzowania się tych zagrożeń;
- zapewnienie nienaruszalności terytorium państwa;
- zapewnienie suwerenności państwowej rozumianej jako wyłączność w zakresie egzekwowania prawa na jego terytorium.

Za cele pośrednie w zakresie wspierania polityki środkami militarnymi można natomiast uznać:

- wsparcie polityki i obronę interesów państwa na arenie międzynarodowej środkami militarnymi;
- realizację zobowiązań międzynarodowych i sojuszniczych (koalicyjnych) w zakresie użycia sił zbrojnych;
- udział w obronie praworządności, porządku publicznego i trwałości państwa.

Siły zbrojne jako podstawowy instrument systemu obronnego służą do ochrony niepodległości, bezpieczeństwa, niepodzielności terytorium i nienaruszalności granic Rzeczypospolitej. Są wyspecjalizowanym elementem systemu obronności państwa oraz głównym, obok dyplomacji, instrumentem realizacji strategii bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej.

Miejsce i rola Sił Zbrojnych RP w architekturze bezpieczeństwa państwa wynikają z potrzeb obrony narodowej, zobowiązań sojuszniczych oraz uczestnictwa w działaniach na rzecz międzynarodowego pokoju i stabilności.

Siły zbrojne zapewniają:

- ochronę niepodległości i niepodzielności terytorium Polski;
- bezpieczeństwo i nienaruszalność granic;
- wsparcie polityki zagranicznej i żywotnych interesów państwa na arenie międzynarodowej;
- pomoc organom administracji publicznej w reagowaniu na zagrożenia pozamilitarne;
- wsparcie operacji antyterrorystycznych i ratowniczych.

W tym celu SZ RP utrzymują w gotowości niezbędny potencjał środków wojskowych do przeciwdziałania lub usuwania przyczyn i skutków zewnętrznych oraz wewnętrznych zagrożeń bezpieczeństwa państwa.

Siły Zbrojne RP wydzielają również określony, przez odrębne porozumienia, potencjał do zintegrowanej struktury wojskowej NATO.

Będą też uczestniczyć w operacjach kryzysowych UE, zgodnie z deklaracjami politycznymi państwa. Komponenty SZ RP przewidywane do użycia w operacjach NATO mogą być również włączone do operacji wojskowych Unii Europejskiej. Każdorazowo jednak akt tego rodzaju wymaga oddzielnej decyzji prezydenta RP.

Wspólny wysiłek zbrojny państw sojuszników i UE jest podstawowym narzędziem kształtowania i stabilizowania międzynarodowego bezpieczeństwa europejskiego, euroatlantyckiego i globalnego. Wspiera on wysiłki dyplomatyczne społeczności międzynarodowej zmierzające do przeciwdziałania powstawaniu lokalnych i regionalnych konfliktów oraz ich pokojowego rozwiązywania.

W przypadku wyczerpania możliwości i środków pokojowych w rozwiązywaniu zarzewia konfliktu, wydzielone komponenty SZ RP, na podstawie odrębnych decyzji politycznych kierownictwa państwa, mogą uczestniczyć w interwencji zbrojnej poprzez podjęcie działań prewencyjnych, reagowania kryzysowego, obronnych lub stabilizacyjnych w ramach ONZ, OBWE, NATO, UE bądź do-raznie organizowanych koalicji.

Siły Zbrojne RP są przygotowywane do skutecznego przeciwdziałania określonym zagrożeniom zewnętrznym i wewnętrznym godzącym w narodowy interes bezpieczeństwa państwa oraz do uczestniczenia w operacjach reagowania kryzysowego i wojennych.

3.2. Zasadnicze zadania Sił Zbrojnych RP

Punktem wyjścia mającym prowadzić do ustalenia modelu SZ RP (struktur organizacyjnych, systemu dowodzenia oraz uzbrojenia i wyposażenia) powinno być określenie dla nich zadań (teraźniejszych i przewidywanych) przede wszystkim w systemie obronnym państwa, ale także w systemie sojusznicy.

Ogólne zadania dla Sił Zbrojnych RP są określane przez czynniki polityczne, w związku z tym kierownictwo polityczne państwa (mając cały czas na względzie bezpieczeństwo bytu i rozwój państwa) winno je sformułować na podstawie realizowa-

nych interesów państwa, przewidywanych zagrożeń, misji do wypełnienia oraz zobowiązań międzynarodowych, czyli uogólniając: na podstawie uwarunkowań politycznych, społecznych i militarnych. Z prowadzonych analiz wynika, że spośród uwarunkowań politycznych, społecznych i militarnych podstawowe znaczenie dla określenia zadań będą miały: zagrożenia, uczestnictwo w Sojuszu, wola obrony wartości narodowych przez społeczeństwo. Następnie wojskowe dowództwa (strategiczne i operacyjne) na podstawie określonych zasadniczych zadań polityczno-wojskowych dla sił zbrojnych precyzują bardziej szczegółowe zadania i wymagania operacyjne dla podległych wojsk.

Warto podkreślić, że analiza aktualnej (prognozowanej) sytuacji geopolitycznej i militarnej w Europie pozwala dostrzec wiele czynników wpływających pośrednio i bezpośrednio na zmianę charakteru zadań SZ RP.

Opracowanie własne.

Rys. 2. Czynniki wpływające na rozwój sił zbrojnych

Dokumentem pierwotnym, określającym ogólne zadania dla sił zbrojnych jest *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*¹⁰, w której ponadto wskazano, że przekazane zadania mają być skonkretyzowane w narodowych i sojuszniczych planach obrony. W *Strategii bezpieczeństwa RP* przewiduje się gotowość Sił Zbrojnych RP do wykonania czterech rodzajów zadań strategicznych:

¹⁰ *Strategia bezpieczeństwa RP*, Warszawa 2000.

- 1) **zadań obronnych** – odparcie agresji na terytorium Polski lub innego państwa sojuszniczego;
- 2) **zadań reagowania kryzysowego** (także w ramach misji międzynarodowych poza obszarem RP);
- 3) **zadań stabilizacyjnych i prewencyjnych** (w czasie pokoju);
- 4) **zadań związanych z występowaniem zagrożeń pozamilitarnych (klęski żywiołowe, katastrofy).**

Kiedy rozpatruje się przedstawione powyżej zasadnicze zadania postawione siłom zbrojnym, widać ich częściową nierealność, pewną niejasność oraz zbytne skierowanie uwagi na zabezpieczenie interesów sojuszników (organizacji międzynarodowych). Powstaje więc pytanie: czy mając takie ograniczenia ekonomiczno-finansowe, a w związku z tym nienowoczesną i niedoinwestowaną armię, możemy sobie pozwolić w bliskiej perspektywie czasowej na realizację powyższych zadań? Przecież zadania na tym szczeblu kierowania państwem stawia się po to, by je realizować, gdyż stają się one bazą do ich dalszej operacjonalizacji. Poza tym najpierw należałoby priorytetowo traktować własne bezpieczeństwo, dopiero zając się bezpieczeństwem innych, gdyż słynny *artykuł 5 traktatu*, nie daje nam żadnych gwarancji, lecz tylko daje możliwość udzielenia wsparcia przez inne państwa z NATO.

Drugim niejasnym elementem są zadania dotyczące **reagowania kryzysowego** ponieważ nie wiadomo, czy zadania grupy dotyczą tylko sfery militarnej (operacje realizowane poza *artykułem 5 traktatu*), czy także sfery niemilitarnej (np. zwalczanie klęsk żywiołowych, terroryzmu, handlu narkotykami, przestępczości zorganizowanej itp.).

Wyjaśnia i dokładniej precyzuje zadania do realizacji przez SZ RP następny dokument rangi państwowej – *Strategia wojskowa Rzeczypospolitej Polskiej*¹¹. Na podstawie tych dwóch istotnych dokumentów rozwinięte zostały **zasadnicze zadania** przewidziane do realizacji przez SZ RP.

Zadanie pierwsze związane z odparciem bezpośredniej agresji na własne terytorium lub na inne państwo sojusznicze będzie polegało na:

- stopniowym lub alarmowym rozwijaniu sił zbrojnych, osiągnięciu stanu gotowości do działań oraz przeprowadzeniu częściowej lub powszechnej mobilizacji;
- rozpoznawaniu zgrupowania inwazyjnego przeciwnika w celu przejścia inicjatywy strategicznej;
- wzmocnieniu ochrony granicy i przestrzeni powietrznej oraz ochrony ważnych obiektów wojskowych, administracyjnych i gospodarczych;
- przeprowadzeniu połączonych operacji osłonowych i obronnych w początkowym okresie wojny przy użyciu sił znajdujących się na zaatakowanym obszarze oraz wojsk operacyjnych dodatkowo przerzuconych z innych kierunków i obszarów;

¹¹ *Strategia wojskowa*, Warszawa 2004.

- doprowadzeniu do uzyskania przewagi strategicznej przez mobilizacyjne i operacyjne rozwinięcie głównych sił obrony oraz sił wzmocnienia;
- rozbiciu zgrupowania inwazyjnego i zniszczeniu jego potencjału ofensywnego przez zorganizowanie przeciwnatarcia strategicznego.
- Powyższe zadania przewidziane dla wojsk operacyjnych będą wspierane działaniami sił obrony terytorialnej, polegającymi na:
 - zorganizowaniu obrony miast i miejscowości ważnych operacyjnie rejonów i obiektów na całym terytorium Polski;
 - ochronie bezpiecznego funkcjonowania elementów infrastruktury państwa (ekonomicznej i społecznej), istotnych dla swobody manewru wojsk operacyjnych i koniecznych dla wsparcia wojsk sojuszniczych;
 - dezorganizowaniu operacji agresora przez przeprowadzenie zakrojonych na szeroką skalę masowych, nieregularnych działań na tyłach i w ugrupowaniu jego wojsk.

Do wykonania zadań operacyjnych w wypadku agresji na inne państwo sojusznicze wydzielone są i mogą być użyte polskie siły o wysokiej gotowości do działań, związki taktyczne i oddziały WL, SP i MW:

- udział wydzielonych zgrupowań (także wsparcie i zabezpieczenie) w sojuszniczych operacjach militarnych;
- gotowość do wszechstronnej militarnej (lądowej, powietrznej i morskiej) osłony strategicznej własnego terytorium w warunkach selektywnego oddziaływania zbrojnego i pozazbrojnego przeciwnika (kiedy część sił narodowych jest zaangażowana na innym teatrze wojny).

Sprawna realizacja zadań zapisanych w *Strategii wojskowej RP* będzie możliwa, jeśli w czasie pokoju Siły Zbrojne RP zostaną przygotowane do działań w ramach koalicyjnej obrony NATO i innych misji Sojuszu.

Przygotowanie sił zbrojnych powinno obejmować również współpracę z armiami państw spoza NATO realizującymi program „Partnerstwo dla Pokoju”, w tym konsultacje, wspólne ćwiczenia i pomoc wojskowa oraz tworzenie wielonarodowych formacji przygotowywanych do operacji wymuszania (wspierania) pokoju. Także przez przygotowanie i utrzymanie sił i środków do użycia w sytuacjach nadzwyczajnych (wyjątkowych) klęsk żywiołowych, awarii przemysłowych i katastrof. Powinny to być pododdziały ratownictwa inżynieryjnego i chemicznego.

Obecne wyzwania nakazują także przygotować wydzielone jednostki z sił zbrojnych do użycia w wypadku zagrożeń o charakterze paramilitarnym, jak terrorizm, zorganizowana przestępczość, czy rozprzestrzenianie broni masowego rażenia i wszelkiego rodzaju trucizn (narkotyków).

Stabilizujący się okres względnego pokoju w Europie może spowodować, że siły zbrojne będą spełniać głównie funkcje prewencji, interwencji i przywracania porządku¹².

¹² B. Balcerowicz, *Sojusz a obrona narodowa*, Bellona, Warszawa 1999, s. 36.

Kolejne zadanie dotyczy reagowania na zaistniały kryzys, także w ramach misji organizowanych pod egidą międzynarodową. To zadanie mogą realizować odpowiednio przygotowane siły o charakterze raczej policyjnym. Będą one izolowały rejon objęty konfliktem oraz wywierały militarną i pozamilitarną presję na zwalnione strony, a także mogą udzielać pomocy organizacyjnej, humanitarnej i doradczej stronom konfliktu, a kiedy te działania zawiodą, mogą bezpośrednio wymusić pokojowe rozwiązanie przez rozdzielania stron i ich rozbrojenie. W tym celu przewiduje się szkolenie i przygotowywanie pododdziałów wojsk lądowych wraz z jednostkami zabezpieczenia.

Wykonywanie zadań stabilizacyjnych i prewencyjnych w czasie pokoju będzie zależało od utrzymania ciągłej gotowości sił do podjęcia działań poza granicami kraju, wspólnie z siłami zbrojnymi innych państw. Może ono polegać na:

- odstraszeniu strategicznym przez utrzymywanie w czasie pokoju części sił w gotowości do podjęcia działań, a pozostałe siły w odpowiedniej gotowości do mobilizacyjnego rozwinięcia;
- rozwijanie kontaktów Wojska Polskiego z innymi armiami (przede wszystkim z sąsiadami w regionie);
- aktywne uczestnictwo w ramach programu „Partnerstwo dla Pokoju”;
- uczestnictwo w przedsięwzięciach organizowanych przez ONZ, OBWE i inne organizacje międzynarodowe na rzecz stabilizacji międzynarodowej.

Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej zadania (pogrupowane według założeń zawartych w dokumentach rangi państwowej), można je dodatkowo uporządkować według dwóch kryteriów:

- 1) charakteru (czy są militarne czy nie);
- 2) miejsca realizacji.

Podsumowując przedstawione główne zadania (teraźniejsze i przyszłe) dla Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, można wyciągnąć pewne wnioski w stosunku do transformacji, jakim one podlegają:

1) mniejsze prawdopodobieństwo wybuchu konfliktu zbrojnego powoduje powiększenie zakresu zadań o charakterze niemilitarnym – **potrzeba specjalistycznego wyposażenia jednostek wojskowych oraz szkolenia;**

2) członkostwo w Sojuszu sprawia, że powstała możliwość wykonywania zadań w ramach wielonarodowych operacji połączonych – konieczność odpowiedniego wyposażenia, organizacji wojsk i dowództw, procesu dowodzenia, szkolenia kadry ponadto operacje te będą często prowadzone poza obszarem kraju – konieczność rozwoju logistyki oraz transport (*w operacjach NATO za logistykę sił wydzielonych jest odpowiedzialne dowództwo narodowe*);

3) członkostwo w NATO to w razie kryzysu lub wojny możliwość wsparcia ze strony wojsk sojuszników, stąd gotowość do pełnienia funkcji państwa gospodarza (HNS – Host Nation Support), czyli przygotowanie przez państwo odpowiedniej infrastruktury (*wydzielenie sił i środków, nowe uregulowania prawne*);

4) zmniejszenie stanów osobowych SZ RP na czas „P”, a z drugiej strony duża ilość różnorodnych misji do wypełnienia stwarzają potrzebę przewartościowania

zadań w zakresie przygotowania systemu mobilizacyjnego, który powinien być *szybki, elastyczny, wydajny* oraz w zakresie szkolenia rezerw osobowych (*w perspektywie przygotowanie rezerw osobowych do misji i operacji pokojowych*);

5) zmniejszenie groźby wybuchu konfliktu o charakterze globalnym (mniejsze prawdopodobieństwo wykonywania zadań wojennych), a z drugiej strony konieczność powstrzymywania zagrożeń pokoju i bezpieczeństwa legły u podstaw wyznaczenia SZ RP nowych zadań, **rozszerzając ich tradycyjne funkcje o działania pozawojenne (operacje inne niż wojna) w okresie kryzysu i w czasie pokoju;**

6) ukształtowanie się demokracji, cywilnej kontroli nad armią oraz jawność budżetu wojska (duża świadomość podatnika odnośnie do wydawanych środków) powodują konieczność przewartościowania w zakresie zadań dotyczących kontaktu SZ RP ze społeczeństwem, mediami oraz organizacjami zarówno w czasie ćwiczeń, jak i operacji pokojowej – **konieczność stworzenia profesjonalnych komórek w dowództwach oraz wprowadzenia technik „public relations”**).

Ewolucja w poglądach na struktury organizacyjne sił zbrojnych będzie zmierzała w kilku kierunkach (zał. 4):

- czynnik ludzki będzie ustępował miejsca sile ognia uzbrojenia;
- liczebność i „masa” sił zbrojnych będzie zastępowana jakością wyszkolenia żołnierzy, ich wyposażenia i precyzji prowadzenia ognia;
- możliwość działań uprzedzających i ofensywnych, polegających na:
- kto pierwszy dostrzeże i dosięgnie przeciwnika z dalszej odległości;
- jak szybki będzie obieg informacji oraz podjęcie decyzji do działań¹³.

W tworzonych Siłach Zbrojnych RP (model 2008) obowiązuje następujący wielo-funkcyjny ich podział:

1. Typy sił (jednostek wojskowych):
 - siły zdolne do przetrzutu poza kraj;
 - siły na miejscu.
2. Kategorie przeznaczenia sił (jednostek wojskowych):
 - siły podporządkowane dowództwu NATO;
 - siły wydzielone do Sojuszu NATO;
 - siły zarezerwowane dla Sojuszu NATO.
3. Kategorie dowództw i jednostek wojskowych ze względu na pokojowe ukończenie w stanie osobowym, uzbrojeniu i sprzęcie:
 - kategoria od 1 do 8 – siły wysokiej gotowości do podjęcia działań;
 - kategoria od 9 do 10 – siły o niższej gotowości do podjęcia działań;
 - kategoria 11 – siły o wydłużonym terminie gotowości do działań.
4. Poziomy gotowości sił (jednostek wojskowych) do wykonania zadań:
 - siły o zróżnicowanej gotowości do wykonania zadań, w tym siły wysokiej gotowości i niższej gotowości do wykonania zadań;
 - siły o wydłużonym terminie gotowości do wykonania zadań.
5. Podział sił do realizacji zadań:
 - jednostki wojsk operacyjnych: WLąd., SP, MW;

¹³ Ch.N. Donnelly, *Nowy kształt europejskich sił zbrojnych u progu XXI wieku*, Warszawa 1999.

– jednostki wsparcia ogólnego: obrony terytorialnej, żandarmerii wojskowej, inżynieryjne, obrony przed bronią masowego rażenia, logistyczne i administracji wojskowej.

Z trudem tworzone nowe struktury naszych sił zbrojnych muszą uwzględniać założenia *Koncepcji strategicznej Sojuszu* z dnia 24 kwietnia 1999 roku, która wskazuje, iż siły zbrojne Sojuszu muszą być:

- odpowiednio silne oraz posiadające zdolność do odstraszenia i odparcia ataku przeciw członkowi Sojuszu;
- interoperacyjne i wyposażone w odpowiednie technologie;
- utrzymywane na odpowiednim poziomie gotowości i posiadające możliwości pokonania przeciwnika w różnorodnych, skomplikowanych połączonych i wspólnych operacjach;
- zdolne operacyjnie, tzn. posiadać skuteczne zdolności bojowe, mobilne, zdolne do przetrwania, zdolne do przetrwania i zdolne do wspomagania działań w wymiarze logistyki;
- chronione przed atakiem terrorystycznym;
- zbudowane w taki sposób, aby odzwierciedlały wielonarodowy i połączony charakter misji Sojuszu.

Powyższe przesłania są zawarte w nowych dokumentach strategicznych i mają swój odpowiedni wymiar w tworzonych strukturach organizacyjnych Sił Zbrojnych RP.

Interes bezpieczeństwa RP obejmuje ochronę konstytucyjnych wartości (niepodległość, suwerenność, nienaruszalność granic i integralność terytorialna) przed wszystkimi zagrożeniami. Zatem głównym celem obronności RP będzie zapewnienie warunków do realizacji powyższego interesu narodowego. Natomiast szczególne cele będą obejmowały:

- zapewnienie obrony terytorium Polski przed agresją zbrojną przez zbudowanie silnego podsystemu bezpieczeństwa militarnego;
- zapewnienie bezpieczeństwa obywateli przez ich przygotowanie (odbycie zasadniczej służby wojskowej, przysposobienia i szkolenia obronnego studentów, szkolenia żołnierzy rezerwy, patriotyczne wychowanie młodzieży) do militarnej obrony kraju.

3.3. Funkcje sił zbrojnych

Obronność polega głównie na wykorzystaniu sił zbrojnych w stosunkach międzynarodowych, które mogą być użyte w celu rozstrzygnięcia sytuacji kryzysowej lub mogą demonstrować swoją siłę i wolę walki wobec potencjalnego agresora. Podsystem militarny pełni (realizuje) dwie podstawowe funkcje. Funkcja pierwsza (wewnętrzna) polega na kreowaniu obronności państwa jako instytucji na arenie międzynarodowej i w otoczeniu sąsiadów. Oznacza to zapobieganie wszelkim zagrożeniom głównie militarnym, wykrywaniu ich źródła, lokalizowaniu oraz pro-

wadzeniu działalności polityczno-dyplomatycznej, a ze strony sił zbrojnych szeroko pojętym odstraszeniu.

Funkcja druga (zewnętrzna) sprowadza się do ewentualnego przeciwstawienia się wobec wyzwań i zagrożeń polityczno-militarnych. Jeśli funkcja pierwsza nie zapewnia obronności, staje się nieskuteczna, to znajdzie potrzeba użycia siły i jak najlepszego wykorzystania posiadanego potencjału militarnego.

Reasumując rozważania dotyczące podsystemu militarnego, należy przypomnieć zadania, które dotyczą aktualnie dwóch obszarów: wewnętrznego, rozumianego jako terytorium kraju i zewnętrznego, czyli poza obszarem kraju (obszar Sojuszu NATO i nie tylko).

Zadania te można ująć w trzech grupach:

1) zapewnienie bezpieczeństwa Polski w czasie pokoju przez utrzymanie części sił zbrojnych gotowych do podjęcia działań, udzielenia pomocy wojskowej organom władzy i administracji na wypadek wprowadzenia stanów nadzwyczajnych w państwie (stanu klęski żywiołowej, czy stanu wyjątkowego), wspierania polskiej polityki zagranicznej w kształtowaniu bezpiecznego środowiska międzynarodowego, głównie w najbliższym otoczeniu Polski oraz rozwijania współpracy wojskowej, a także środków budowy zaufania i bezpieczeństwa. Siły zbrojne to zadanie mogą realizować przez:

- monitorowanie zagrożeń i ochronę granic państwa oraz przestrzeni powietrznej i morskiej;
- prowadzenie działalności przez służby informacyjne oraz współpracę wojskową w ramach Sojuszu NATO i z sąsiadami;
- udział w prowadzeniu akcji ratowniczych na wypadek klęsk żywiołowych w kraju i u sąsiadów z najbliższego otoczenia;

2) zapobieganie konfliktom lokalnym i regionalnym, a ich rozwiązywanie będzie polegało na uczestnictwie w akcjach mediacyjnych utrzymania pokoju, a także na podniesieniu gotowości bojowej dla określonych sił zbrojnych w celu udaremnienia agresji lokalnej (regionalnej). Nastąpi wzmożona ochrona i obrona kierunku spodziewanego konfliktu oraz uruchomione zostaną siły układu pozamilitarnego do zabezpieczenia działań wojsk;

3) udział w konflikcie na dużą skalę będzie polegał na zapobieżeniu utracie terytorium państwa przez zatrzymanie działań ofensywnych agresora i wykonanie strategicznego przeciwuderzenia siłami zgrupowania obronnego oraz sojuszniczego wzmocnienia.

Siły zbrojne wszystkich państw Europy, w tym Siły Zbrojne RP, znajdują się w szczególnej sytuacji. Z jednej strony wprowadza się do nich nowoczesne, precyzyjne i skuteczne środki walki oraz środki dowodzenia i zabezpieczenia logistycznego, a z drugiej strony poddawane są one radykalnym zmianom organizacyjnym. Podstawowym założeniem wprowadzanych zmian jest znaczące obniżenie liczebności sił zbrojnych istniejących w czasie pokoju. Realizowana jest polityka obniżenia stanu ukończenia jednostek i instytucji wojskowych, a także zmniejszenie ich ilości i przekazywanie ich zadań jednostkom mobilizującym. One zaś prze-

chodzą głębokie kadrowanie, co w znacznym stopniu zmniejsza koszty utrzymania. Na geopolitykę zadań mobilizacyjnych mają obecnie duży wpływ czynniki polityczne i społeczne. Działalność ta niesie za sobą wiele nowych i trudnych zjawisk, wśród których do najbardziej złożonych zalicza się radykalne redukcje stanu liczebnego naszych sił zbrojnych.

U podstaw decyzji o zmniejszaniu stanu liczebnego sił zbrojnych w czasie pokoju leżą czynniki polityczne, społeczne i ekonomiczne. Społeczeństwa poszczególnych państw, a także społeczność międzynarodowa dążą do zmniejszania groźby wybuchu wojny w Europie, a także do maksymalnego ograniczenia nakładów na zbrojenia i utrzymania wysokich stanów armii w czasie pokoju. Budowa europejskiego systemu bezpieczeństwa stwarza przekonanie społeczne, że środki na armię winny być wykorzystane na inne społeczne cele, w tym na podniesienie stopy życiowej różnych grup społecznych i zawodowych objętych opieką społeczną państwa. Problem ten jest wysoce zróżnicowany w odniesieniu do konkretnych państw, ale ma jedną wspólną płaszczyznę – uzyskanie liczących się oszczędności.

W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabierają systemy mobilizacyjne państwa i sił zbrojnych jako przeciwwaga ewentualnej agresji. Podejmowane działania mają na celu podniesienie ich wydolności, a jednocześnie zapewnienie ich wysokiej sprawności i niezawodności. Wymaga to podniesienia nakładów finansowych, a także wzmocnienia strukturalnego (etatowego) i materiałowo-technicznego. Potrzeby te spotykają się ze zrozumieniem kierownictwa cywilnego, jak również wojskowego.

Niestety, w naszym kraju nie zawsze występują tak korzystne warunki. Wymaga to podejmowania wielu zdecydowanych działań mających na celu zapewnienie środków finansowych przez ośrodki decyzyjne z rzeczywistymi potrzebami systemu mobilizacyjnego SZ RP. Zaniedbania lub brak inicjatywy w tym względzie osób odpowiedzialnych za przygotowanie mobilizacji może w przyszłości mieć daleko idące negatywne skutki dla sił zbrojnych i państwa. Trzeba mieć tego pełną świadomość.

Wymogi racjonalnego wykorzystania sił i środków przeznaczonych na przygotowanie mobilizacji sił zbrojnych, wskazują na potrzebę naukowego wsparcia kierunków i sposobów doskonalenia systemu mobilizacyjnego. Epoka decyzji opartych tylko na intuicji przełożonych lub uproszczonych sposobów i metod badawczych (studia, analizy) daje wycinkowy charakter prac. Tylko kompleksowe badania wspierane mądrymi decyzjami pozwolą zatrzymać stagnację sił zbrojnych oraz wydanie precyzyjnych decyzji w sprawie systemu obronnego państwa, jego sił zbrojnych i systemu mobilizacji gospodarki narodowej i sił zbrojnych. Należy również szerzej niż dotychczas sięgnąć do badań i opracowań naukowych tak uczelni wojskowych, jak również cywilnych oraz wysokiej klasy specjalistów. Jest to prawidłowość dostrzegana we wszystkich armiach Europy. Wymagają tego również precyzyjnie określone cele i standardy NATO.

Reforma systemu obronnego, a w tym jego komponentu militarnego jest aktualnym wyzwaniem dla sił zbrojnych, które powinny sprostać stawianym zadaniom.

3.4. Elementy infrastruktury obronnej

Realizowane przez resort infrastruktury przedsięwzięcia związane z utrzymaniem infrastruktury drogowej finansowane są ze środków budżetu państwa. Z sieci dróg publicznych została wytypowana infrastruktura drogowa zabezpieczająca potrzeby transportowe SZ RP i sił sojuszniczych w zakresie przemieszczania się i pobytu wojsk na terenie RP. Infrastruktura ta jest systematycznie przygotowywana do spełniania wymogów techniczno-eksploatacyjnych określonych przez MON. Polska sieć dróg o znaczeniu obronnym wpisuje się w sieć transportową NATO, co umożliwia wywiązywanie się ze zobowiązań sojuszniczych, w zakresie zapewnienia ruchu wojsk sojuszniczych na obszarze kraju.

PKP SA posiada dokumentację dotyczącą realizacji zadań w zakresie kierowania obronnością w czasie pokoju, zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny. Plany takie posiadają również wszystkie przedsiębiorstwa funkcjonujące na obszarze PKP SA. W ramach technicznej osłony sieci kolejowej zapewnia się utrzymanie postulowanej przez MON ilości linii kolejowych, rejonów przeładunkowych oraz określoną liczbę taboru.

Najważniejszym elementem infrastruktury transportu morskiego są porty, które stanowią strategiczne węzły krajowej i europejskiej infrastruktury transportowej, łączące i integrujące różne gałęzie transportu lądowego z międzynarodowym transportem morskim, działającym w skali europejskiej i globalnej. Porty stają się podstawowym i aktywnym elementem lądowo-morskich łańcuchów transportowych i logistycznych, a także terenem lokalizacji centrów logistyczno-dystrybucyjnych i inwestycji produkcyjno-usługowych, dla których przewozy morskie decydują o konkurencyjności i efektywności podejmowanych przedsięwzięć.

W zakresie infrastruktury śródlądowej, przewozy na rzecz SZ RP drogami śródlądowymi, zapewnia swoim taborom żegluga, która dysponuje odpowiednimi środkami. Stan technicznych śródlądowych portów, przystani i nabrzeży przeładunkowych kształtuje się na poziomie dobrym.

Infrastruktura transportu lotniczego stanowi bardzo ważny element jego funkcjonowania. Transport ten funkcjonuje w oparciu o narodowego przewoźnika, którym jest PLL LOT. Trwają prace mające na celu określenie wielkości przeładunków na rzecz gospodarki narodowej i wynikających z obowiązków państwa gospodarza, które będą podstawą określenia stopnia zabezpieczenia potrzeb państwa w zakresie zagrożenia bezpieczeństwa i wojny.

Na potrzebę kierowania obroną państwa i wojennego systemu dowodzenia SZ RP przewidziane jest wykorzystanie krajowej sieci telekomunikacyjnej opartej na infrastrukturze operatorów telekomunikacyjnych, a w szczególności TP SA, jako operatora dominującego. Poczta Polska realizuje zadania organizowania i rozwijania systemu poczty polowej.

4. NIEMILITARNE OGNIWA OBRONNOŚCI RP

Układ niemilitarny obejmuje ogniwa: gospodarczo-obronne, ochrony struktur państwa i ludności oraz społeczno-obronne i informacyjne.

Do podstawowych jego zadań należy: ochrona struktur państwa i ludności w warunkach kryzysu oraz wojny, zapewnienie materialnych i duchowych podstaw egzystencji ludności w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny, zasilanie zasobami ludzkimi i materiałowymi Sił Zbrojnych RP oraz pozamilitarne wsparcie wojsk własnych i sojusznicznych prowadzących operacje na terytorium Polski.

4.1. Ogniwa gospodarczo-obronne

Ogniwa gospodarczo-obronne, głównie przemysł, komunikacja i transport, sektor rolniczy, budownictwo i finanse oraz usługi, tworzą zespół wzajemnie powiązanych elementów, mających na celu przygotowanie wybranych obszarów gospodarki do realizacji zadań w okresie kryzysów i wojny. Realizują one zadania związane z zapewnieniem materialnych podstaw realizacji zadań obronnych oraz przetrwania ludności w warunkach kryzysów i wojny. Podstawowe zadania ogniów gospodarczo-obronnych, tak państwowych, jak prywatnych, w dziedzinie obronności, to:

- tworzenie i utrzymywanie rezerw państwowych oraz zapasów paliw na potrzeby obronności państwa w Agencji Rezerw Materiałowych oraz w stacjach (magazynach) paliw;
- tworzenie warunków do powiększenia możliwości produkcyjnych przemysłu, zwłaszcza obronnego;
- przygotowanie wybranych elementów infrastruktury ekonomicznej, społecznej i krytycznej do funkcjonowania w czasie kryzysów i wojny;
- tworzenie warunków do przetrwania ludności w sytuacjach kryzysów i wojny, w tym prowadzenie inwestycji dla załóg pracowniczych, organizowanie systemów powiadamiania i ostrzegania ludności;
- budowa i modernizacja stanowisk kierowania.

System obronności państwa jest oparty na ścisłej współpracy cywilno-wojskowej (CIMIC), która funkcjonuje przy współudziale struktur cywilnych z wojskowymi, jak i sojusznicznymi operującymi na terytorium kraju. Podstawą tej działalności jest wykorzystanie świadczeń cywilnej pomocy w ramach wsparcia przez państwo gospodarza (HNS) dla sił sojusznicznych i organizacji NATO. Koordynatorem działalności krajowych struktur cywilnych, odpowiedzialnym także za planowanie na wypadek sytuacji nadzwyczajnych ma być Sztab Kryzysowy Rady Ministrów i Rządowe Centrum Bezpieczeństwa (projekt ustawy o Narodowym Systemie Zarządzania Kryzysowego).

Zadania resortów w zakresie obronności państwa

Wszyscy ministrowie – stosownie do swoich kompetencji – określają, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb wykonywania zadań w zakresie obronności przez organy administracji rządowej i samorządowej, podległych, podporządkowanych i nadzorowanych przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne. Ponadto:

- określają zasady wykonywania zadań obronnych w podległych im urzędach i jednostkach organizacyjnych;
- przygotowują podległe im urzędy i jednostki organizacyjne do działania, w tym działania na stanowiskach kierowania w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- organizują wykonywanie zadań w zakresie dostaw, usług i świadczeń na rzecz sił zbrojnych i innych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na rzecz obrony;
- uwzględniają potrzeby obronne w działalności statutowej podległych jednostek organizacyjnych;
- planują wydatki budżetowe na realizację zadań obronnych;
- organizują szkolenie obronne;
- sprawują nadzór i koordynację wykonywania zadań obronnych oraz prowadzą działalność kontrolną i sprawozdawczą w tym zakresie;
- opracowują propozycje i projekty rozwiązań w zakresie obronności w kierowanym przez siebie dziale i przedstawiają je Radzie Ministrów;
- organizują współpracę podległych im urzędów i jednostek organizacyjnych z urzędami i jednostkami organizacyjnymi innych działów administracji rządowej w realizacji zadań w zakresie obronności;
- nadzorują prowadzenie w podległych im urzędach i jednostkach organizacyjnych reklamowania osób od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny;
- uczestniczą w opracowaniu Centralnego Programu Mobilizacji Gospodarki w części dotyczącej kierowanego działu i organizują przygotowania do realizacji tej części programu;
- organizują wykonywanie zadań w zakresie obrony cywilnej na zasadach określonych w odrębnych przepisach;
- organizują wykonywanie zadań w zakresie ochrony informacji niejawnych na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Do zadań ministrów kierujących określonymi działami administracji rządowej w zakresie bezpieczeństwa militarnego należy:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w swojej strukturze organizacyjnej posiada biuro spraw obronnych, które jest organem wykonawczym ministra w problematyce bezpieczeństwa militarnego.

Do zadań tego resortu należą:

- zapewnienie warunków funkcjonowania organów kierowania państwem w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

- opracowanie zasad ochrony obiektów o szczególnym znaczeniu dla obrony państwa;
- planowanie, organizowanie i zapewnienie przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- określanie zadań obronnych dla podległych organów administracji rządowej;
- ustalanie zasad organizacji i prowadzenia rejestracji przedpoborowych i organizacji poboru oraz we współdziałaniu z właściwymi ministrami kierującymi określonymi działaniami administracji rządowej, ustalenie kryteriów zdolności do służby wojskowej;
- uwzględnianie w ewidencji ludności i innych prowadzonych ewidencjach danych niezbędnych na potrzeby obrony państwa oraz ich udostępnianie organom administracji rządowej;
- sprawowanie nadzoru nad sporządzanymi przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego wykazami pojazdów i maszyn zgodnie z potrzebami zgłaszanymi przez WKU;
- wspólnie z jednostkami żandarmerii wojskowej zapewnienie osłony i regulacji ruchu dla przegrupowujących się wojsk.

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w swojej strukturze posiada Departament Spraw Obronnych, a jego główne zadania to:

- tworzenie i gospodarowanie rezerwami państwowymi (gospodarczymi);
- opracowanie zasad utrzymania potencjału produkcyjnego i usługowego na potrzeby obronne;
- przygotowanie wyznaczonych podmiotów gospodarczych do konwersji;
- realizacja zadań budowlanych na potrzeby sił zbrojnych;
- opracowanie zasad funkcjonowania gospodarki oraz kontroli obrotu z zagranicą w razie zagrożenia i w czasie wojny;
- opracowanie i aktualizacja Centralnego Programu Mobilizacji Gospodarki;
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego w zakresie krajowych systemów paliwowych i energetycznych w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- zapewnienie, w granicach określonych odrębnymi przepisami, wymaganego stanu rezerw państwowych i zapasów obowiązkowych paliw;
- określenie zasad funkcjonowania transportu morskiego i żeglugi morskiej oraz portów i przystani morskich, a także korzystania z obszarów morskich w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- określenie zasad przygotowania śródlądowych dróg wodnych, obiektów hydrotechnicznych oraz przepraw promowo-mostowych w razie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny;
- zapewnienie technicznych i nawigacyjnych warunków śródlądowych dróg wodnych do organizacji przepraw promowo-mostowych w wyznaczonych rejonach i współudział w organizacji tych przepraw;
- gospodarowanie rezerwami mobilizacyjnymi z zakresu gospodarki wodnej;

- ustalanie zasad osłony hydrologicznej w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- świadczenie usług w zakresie remontu sprzętu specjalistycznego;
- opracowanie zasad zaopatrzenia społecznego i świadczeń socjalnych, w tym świadczeń na rzecz rodziny i osób niepełnosprawnych, w czasie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny;
- określenie zasad funkcjonowania pomocy społecznej, w czasie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny;
- określenie zasad realizacji świadczeń społecznych w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;
- ustalenie zasad racjonalnego wykorzystania rezerw osobowych państwa dla celów zatrudnienia w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

• prowadzenie ewidencji zasobów siły roboczej na potrzeby obronne państwa.
Ministerstwo Infrastruktury wraz z Departamentem Spraw Obronnych:

- określa ogólne założenia i propozycje działalności obronnej w transporcie i gospodarce;
- prowadzi analizy stanu i możliwości poszczególnych rodzajów transportu pod kątem realizacji zadań w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny;
- określa zasady funkcjonowania transportu morskiego i żeglugi morskiej oraz portów i przystani morskich, a także korzystania z obszarów morskich w zakresie zagrożenia i w czasie wojny;
- planuje system osłony technicznej sieci i obiektów komunikacyjnych kraju oraz ich odtwarzanie w przypadku zniszczeń;
- uczestniczy w procesie planowania wykorzystania infrastruktury i zasobów transportowych dla celów operacji NATO;
- uruchamia, stosownie do zagrożenia, posiadany potencjał przewozowy i zasoby środków transportowych na zabezpieczenie gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb sił zbrojnych i ewakuacji ludności;
- ustala rozmieszczenie i potencjał wykonawczy jednostkom zmilitaryzowanym oraz formułuje dla nich zadania związane z utrzymaniem i odbudową sieci znaczenia obronnego;
- przygotowuje militaryzację wytypowanych jednostek organizacyjnych i formowanie oddziałów zmilitaryzowanych;
- podejmuje realizację niezbędnych zadań wynikających z programu mobilizacji gospodarki w zakresie prac inwestycyjno-modernizacyjnych sieci komunikacyjnej i produkcyjno-remontowych na rzecz sił zbrojnych;
- uzgadnia i weryfikuje pod względem wymagań obronnych zamierzenia i dokumentację techniczno-projektową, dotyczącą budowy i modernizacji jednostek pływających, infrastruktury portowej oraz infrastruktury zapewniającej dostęp do portów morskich;
- podejmuje działania związane z przygotowaniem punktów likwidacji skażeń środków transportowych;

- przygotowuje i doskonali plany kierowania i zarządzania transportem w sytuacjach kryzysowych, powodowanych zagrożeniem okresu pokojowego (klęski żywiołowe, katastrofy komunikacyjne itp.);

- koordynuje wykonywanie zwiększonych zadań przewozowych z uwzględnieniem potrzeb ewakuacji ludności i mienia z rejonów zagrożonych i objętych konfliktem;

- podejmuje przedsięwzięcia dostosowawcze w zakresie przygotowania transportu kolejowego, samochodowego, lotniczego, morskiego, żeglugi śródlądowej i drogownictwa do rozwiązań i standardów NATO i Unii Europejskiej;

- ustala priorytety przewozowe i niezbędne ograniczenia w wykonywaniu usług transportowych;

- koordynuje prace projektowo-badawcze i wdrożeniowe w zakresie obronnego przygotowania transportu, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki budowy i odbudowy mostów;

- wprowadza wojenny system funkcjonowania krajowego systemu transportowego;

- organizuje i koordynuje proces tworzenia i utrzymywania rezerw państwowych mobilizacyjnych w jednostkach organizacyjnych resortu;

- prowadzi przygotowania do wydzielania w ramach świadczeń rzeczowych środków transportowych, maszyn i urządzeń na potrzeby obronne.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w swoim składzie organizacyjnym posiada Departament Spraw Obronnych, a do głównych zadań tego resortu należą:

- kształtowanie polityki obronnej w kierunku osiągnięcia samowystarczalności;

- organizowanie, gromadzenie, utrzymanie i gospodarowanie rezerwami państwowymi;

- przygotowanie gospodarki żywnościowej do jej funkcjonowania w okresie zagrożenia i wojny;

- przygotowanie jednostki organizacyjnej do militaryzacji;

- prognozowanie oraz bilansowanie potrzeb i możliwości produkcji roślinnej i zwierzęcej, a także przetwórstwa rolno-spożywczego w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

- prognozowanie wielkości i asortymentu środków produkcji niezbędnych dla rolnictwa w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

- opracowanie zasad produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz skupu płodów rolnych w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

- opracowanie zasad przygotowania, zabezpieczenia i zapewnienia dostaw wedy na potrzeby obronne.

Ministerstwo Zdrowia:

- ustala zasady organizacji i funkcjonowania służby zdrowia w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

- określa zasady wykorzystania kadr medycznych na potrzeby obronne państwa;

- ustala normy i zasady zaopatrywania zakładów służby zdrowia i ludności w szczególności w środki farmaceutyczne, materiały medyczne, aparaturę w razie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny;

- współdziała w określaniu kryteriów zdolności poborowych do odbycia służby wojskowej;

- organizuje budowę obiektów szpitalnych;
- tworzy zastępcze miejsca szpitalne;
- tworzy oddziały pierwszej pomocy medycznej;
- przygotowuje źródła zaopatrzenia w środki medyczne;
- zapewnia zaopatrzenie w krew konserwową;
- zabezpiecza bazę łóżkową w szpitalach.

Na podstawie tych kilku resortów można się zorientować o specyfice zadań dotyczących bezpieczeństwa militarnego.

Zadania województw w zakresie kierowania obronnością państwa

Podstawę skuteczności działania państwa stanowią dobrze skonstruowane akty prawne, zrozumiałe i czytelne dla organów administracji publicznej oraz obywateli. Przeciętny wykonawca (obywatel) na co dzień ma do czynienia z działalnością samorządu terytorialnego. Samorząd terytorialny występuje w formie o przymusowym charakterze członkostwa i obejmuje swoim zasięgiem wszystkie osoby zamieszkałe na terenie określonej jednostki podziału terytorialnego państwa.

Samorządność tego organu polega na niezależnym od administracji rządowej rządzeniu własnymi sprawami społeczności lokalnej. Zatem samorząd terytorialny jest jedną z postaci władzy wykonawczej, funkcjonującej w ramach kierowania zdecentralizowanego, czyli niepodporządkowanej hierarchicznie organowi administracji rządowej.

Województwo stanowi jednostkę samorządu terytorialnego, czyli regionalną wspólnotę samorządową oraz największą jednostkę zasadniczego podziału terytorialnego kraju w celu wykonania zadań administracji publicznej. Działalność samorządu województwa nie narusza samodzielności powiatu i gminy, a organy tego samorządu nie posiadają kompetencji nadzorczych ani kontrolnych wobec powiatu i gminy, ani też nie są organami wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym. Zadania samorządu województwa wykraczają swoim zasięgiem poza zadania gmin i powiatów. Należą do nich głównie: określanie strategii rozwoju województwa, przeciwdziałanie bezrobociu, aktywizacja lokalnego rynku pracy, ochrona środowiska, zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, dróg publicznych i transportu.

W świetle ustawowych przepisów¹⁴ organami administracji rządowej w województwie są: wojewoda sprawujący władzę administracji rządowej oraz nadzór

¹⁴ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o administracji rządowej w województwach (DzU z 1998 r., nr 91, poz. 577). Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu trójstopniowego zasadniczego podziału terytorialnego państwa (DzU nr 96, poz. 603).

nad jednostkami samorządu terytorialnego który jest także reprezentantem skarbu państwa, a ponadto pod jego zwierzchnictwem działają kierownicy zespolonych służb, inspekcji i straży – wykonują zadania w imieniu wojewody lub własnym.

Wojewodowie w czasie pokoju przygotowują podłoże do zapewnienia bezpieczeństwa na administrowanym terenie. Wykonawcą w tym zakresie jest wojewódzki zespół reagowania kryzysowego składający się ze stałej grupy roboczej (grupa bezpieczeństwa powszechnego i porządku publicznego; grupa planowania cywilnego i grupa monitorowania zagrożenia oraz prognoz) i czasowo powoływanej grupy roboczej w składzie: grupa operacji, grupa zabezpieczenia logistycznego i grupa opieki zdrowotnej oraz pomocy socjalno-bytowej¹⁵.

Na czas zagrożenia bezpieczeństwa militarnego wojewodowie (oddziały spraw obronnych) opracowują plany operacyjne funkcjonowania województw¹⁶, które są uzgadniane z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej, a następnie ministrem obrony narodowej. Zakres przedmiotowy planów operacyjnych obejmuje:

- wyciąg z oceny zagrożeń bezpieczeństwa państwa, poszerzony o własną ocenę zagrożenia województwa;
- wyciąg z zamiaru działania organu nadzorującego realizację zadań obronnych przez województwo;
- zadania przewidziane do realizacji przez województwo;
- zamiar realizacji zadań własnych, a także zadań podległych jednostek organizacyjnych;
- przedsięwzięcia i procedury gotowości (pogotowia) kryzysowej;
- organizację kierowania realizacją zadań ujętych w planie operacyjnym;
- zakres współdziałania w realizacji zadań ujętych w planie operacyjnym z innymi organami administracji publicznej, siłami zbrojnymi oraz w ramach HNS.

Wojewodowie organizują wykonywanie zadań w zakresie bezpieczeństwa poprzez podległe i nadzorowane jednostki organizacyjne; wojewódzkie, powiatowe i gminne organy samorządu terytorialnego; przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne prowadzące działalność na obszarze województwa, tj.:

- przygotowują komórki organizacyjne podległych i nadzorowanych urzędów oraz jednostek organizacyjnych do funkcjonowania w razie zagrożenia i w czasie wojny, w tym do działania na stanowiskach kierowania;
- określają zasady i tryb przygotowania organów samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych jednostek organizacyjnych oraz organizacji społecznych, mających siedzibę (prowadzących działalność) na obszarze województwa do działania w razie zagrożenia i w czasie wojny;
- tworzą warunki do funkcjonowania organów, urzędów wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz podległych i nadzorowanych jednostek organizacyjnych w razie zagrożenia i w czasie wojny, ustalając w szczególności:

¹⁵ Rozporządzenie RM z dnia 3 grudnia 2002 r. (DzU nr 215, poz. 1818).

¹⁶ Rozporządzenie RM (projekt) w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonawczych w ramach przygotowań obronnych.

– zasady i tryb opracowania niezbędnych dokumentów organizacyjno-kompetencyjnych w razie zagrożenia i w czasie wojny (np. regulaminy organizacyjne, w tym struktury organizacyjne, zakres czynności, etaty);

– zasady i organizację natychmiastowego wykonywania zadań obronnych na obszarze województwa, w tym związanych z wykonywaniem świadczeń w razie wprowadzenia wyższych stanów gotowości bojowej sił zbrojnych i mobilizacji;

– zasady realizacji przedsięwzięć związanych z osiągnięciem przez siły zbrojne wyższych stanów gotowości bojowej i mobilizacyjnym rozwijaniem jednostek wojskowych oraz jednostek przewidzianych do militaryzacji;

– organizację przewozów żołnierzy rezerwy powołanych do czynnej służby wojskowej w związku z osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej sił zbrojnych oraz rozplakatowanie obwieszczeń o powołaniu osób do czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny;

– organizację obiegu informacji dotyczących gotowości organów, urzędów i jednostek organizacyjnych województwa do funkcjonowania w razie zagrożenia i w czasie wojny;

• ponadto zapewniają:

– uwzględnianie potrzeb obronnych w zakresach działania urzędu, jednostek organizacyjnych podległych i nadzorowanych, a także wymogów obronności w zagospodarowaniu przestrzennym województwa, w tym potrzeb sił zbrojnych;

– planowanie środków finansowych w budżecie województwa na realizację zadań obronnych na administrowanym obszarze;

– wykonywanie zadań w zakresie dostaw, usług i innych świadczeń na rzecz sił zbrojnych i jednostek organizacyjnych realizujących zadania na rzecz obrony państwa, w tym związanych z wytwarzaniem, zakupem i przechowywaniem rzeczy ruchomych na potrzeby obrony państwa, według norm jakościowych i technicznych określonych przez ministra obrony narodowej;

– projektowanie i realizację przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym przewidzianych do wykorzystania w razie zagrożenia i w czasie wojny na potrzeby ochrony osób i mienia przed skutkami wojny;

– tworzenie i utrzymywanie rezerw surowcowych, materiałów i wyrobów (finalnych) na potrzeby obrony państwa;

– prowadzenie prac dotyczących przygotowań do przystosowania potencjału produkcyjnego i remontowego do realizacji zadań w razie zagrożenia i w czasie wojny;

– organizowanie i nadzorowanie szkolenia obronnego we współdziałaniu z organami samorządu terytorialnego;

– ochronę tajemnicy państwowej i służbowej prowadzonych prac przygotowawczych w zakresie obronności;

• programują i nadzorują wykonanie świadczeń osobistych i rzeczowych na obszarze województwa;

- koordynują wykonywanie zadań obronnych na obszarze województwa, sprawują nadzór oraz zarządzają kontrolę ich wykonywania, a także składają sprawozdania w tym zakresie prezesowi Rady Ministrów;

- uczestniczą w opracowaniu Centralnego Programu Mobilizacji Gospodarki w części dotyczącej województwa oraz opracowują Wojewódzki Program Mobilizacji Gospodarki, a także organizują przygotowania do realizacji tych programów;

- organizują wykonywanie zadań w zakresie ochrony (obrony) cywilnej według odrębnych przepisów.

Samorządy województw, a w ich imieniu sejmik i zarząd województwa wykonują zadania dotyczące obronności o charakterze wojewódzkim, w szczególności:

- uwzględniają:

- potrzeby obronne w realizacji zadań publicznych samorządu województwa i samorządowych jednostek organizacyjnych;

- potrzeby obronności w planie przestrzennego zagospodarowania województwa i samorządowych jednostek organizacyjnych;

- w budżecie województwa niezbędne środki finansowe na realizację zadań obronnych na obszarze województwa;

- wykonują zadania w zakresie dostaw, usług i innych świadczeń na rzecz obronności państwa wynikające z programów mobilizacji gospodarki;

- projektują i realizują przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym przewidziane do wykorzystania w razie zagrożenia i w czasie wojny przed skutkami wojny na obszarze województwa;

- kształtują i kultywują świadomość patriotyczną i obronną mieszkańców województwa, w tym organizują uroczyste pożegnania poborowych powołanych do czynnej służby wojskowej i witanie żołnierzy rezerwy po odbyciu służby wojskowej;

- organizują i nadzorują szkolenie obronne pracowników urzędu i samorządowych jednostek organizacyjnych oraz współdziałają w tym zakresie z wojewodą;

- organizują ochronę tajemnicy państwowej i służbowej prowadzonych prac w zakresie obronności w organach samorządu wojewódzkiego, urzędzie i samorządowych jednostkach organizacyjnych;

- koordynują wykonywanie zadań obronnych, sprawują nadzór nad realizacją tych zadań oraz zarządzają kontrolę ich wykonania, współdziałając w tym zakresie z wojewodą.

Zadania powiatów w zakresie obronności

Powiaty stanowią kolejną, po gminie, jednostkę samorządu terytorialnego. Powoływane są do funkcjonowania przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia. Powiaty nie stanowią instytucji nadzoru, czy też kontroli w stosunku do gmin. Realizują przypisane im ustawowo zadania o charakterze ponadgminnym.

Powiaty, a w ich imieniu rada powiatu i zarząd powiatu, wykonują zadania dotyczące bezpieczeństwa o charakterze powiatowym, a w szczególności:

- uwzględniają:
 - potrzeby obronne w realizacji zadań publicznych powiatu;
 - potrzeby obronne w planie przestrzennego zagospodarowania powiatu, w tym potrzeby sił zbrojnych;
 - w budżecie powiatu środki finansowe na realizację zadań obronnych na obszarze powiatu;
 - wykonują zadania w zakresie dostaw, usług i innych świadczeń na rzecz obronności państwa wynikające z programów mobilizacji gospodarki;
 - projektują i realizują przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym przewidziane do wykorzystania w czasie zagrożenia i wojny przed skutkami wojny na obszarze powiatu;
 - kształtują i kultywują świadomość patriotyczną i obronną mieszkańców powiatu, w tym organizują uroczyste pożegnania poborowych powołanych do czynnej służby wojskowej i witanie żołnierzy rezerwy po odbyciu służby wojskowej;
 - organizują i nadzorują szkolenie obronne pracowników starostwa i samorządowych jednostek organizacyjnych oraz współdziałają w tym zakresie z wojewodą;
 - koordynują wykonywanie zadań obronnych, sprawują nadzór nad realizacją tych zadań oraz zarządzają kontrolę ich wykonania w organach samorządu powiatu i samorządowych jednostkach organizacyjnych, współdziałając w tym zakresie z wojewodą;
 - organizują wykonywanie zadań w zakresie ochrony (obrony) cywilnej według odrębnych przepisów.

Organy samorządu terytorialnego są obowiązane do wykonywania następujących zadań:

- przygotowania mienia komunalnego do planowego wykorzystania w razie zagrożenia i w czasie wojny;
- związanych z osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz ogłoszeniem mobilizacji, w tym w szczególności dotyczących:
 - przechowywania kart powołania do czynnej służby wojskowej żołnierzy rezerwy powoływanych do tej służby w trybie natychmiastowego stawiennictwa, wezwań do wykonywania świadczeń osobistych i rzeczowych;
 - organizowania oraz wykonywania przewozów żołnierzy rezerwy powoływanych do czynnej służby wojskowej w trybie natychmiastowego stawiennictwa.

Zadania gmin w zakresie obronności

W powiecie i gminie samorządowej zadania związane z bezpieczeństwem realizują powiatowe i gminne zespoły kryzysowe składające się z grupy roboczej, stałej (grupa planowania cywilnego, monitorowania i analizy zagrożeń) i czasowo powoływanej stosownie do rodzaju zagrożenia. Składa się ona z grupy operacji, grupy zabezpieczenia logistycznego i grupy opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej.

Podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest **gmina** jako wspólnota samorządowa, wyodrębniona od organów administracji rządowej, posiadająca własne kompetencje wynikające z prawa i wykonująca zadania publiczne samorządu oraz ma własną odpowiedzialność. Gmina, podobnie jak inne jednostki samorządu terytorialnego posiada osobowość prawną.

Gminy, a w ich imieniu rada gminy i zarząd gminy, wykonują zadania dotyczące bezpieczeństwa jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, tj.:

- przygotowanie organów gminy, urzędu gminy, jednostek organizacyjnych, w tym przedsiębiorstw do funkcjonowania w razie zagrożenia i w czasie wojny oraz stanów nadzwyczajnych (opracowanie regulaminów organizacyjnych, struktur organizacyjnych, etatów zakresów czynności, stałych dyżurów, zasad obiegu informacji itp.);

- realizacja natychmiastowych przedsięwzięć na rzecz sił zbrojnych, w tym związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych i jednostek przewidzianych do militaryzacji;

- organizowanie akcji kurierskich, gminnych (miejskich) punktów zbiórek żołnierzy rezerwy oraz w ramach świadczeń dowozu żołnierzy rezerwy do miejsc prowadzenia mobilizacji;

- rozplakatowywanie obwieszczeń o mobilizacji powszechnej;

- przechowywanie i doręczanie dokumentów powołania oraz przewóz żołnierzy rezerwy powołanych do czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny;

- wykonywanie przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym przewidzianych do wykorzystania w czasie zagrożenia i wojny na potrzeby ochrony osób i mienia przed skutkami wojny;

- opracowywanie planu świadczeń osobistych i rzeczowych wykonywanych na rzecz obronności;

- zorganizowanie i prowadzenie szkolenia obronnego pracowników urzędu gminy oraz kierownictwa jednostek organizacyjnych i przedsiębiorców realizujących zadania obronne;

- prowadzenie systematycznej ochrony tajemnicy państwowej i służbowej prac w zakresie obronności prowadzonych w gminie;

- organizowanie wykonywania zadań w zakresie ochrony (obrony) cywilnej według odrębnych przepisów;

- wydzielanie z budżetu gminy środków finansowych na realizacją zadań obronnych;

- koordynowanie zadań obronnych, sprawowanie nadzoru nad ich realizacją oraz kontrola ich wykonania w organach samorządowych.

Realizacja wymienionych zadań na poszczególnych szczeblach kierowania obroną państwa będzie możliwa do wykonania tylko wtedy, kiedy będą odpowiednie delegacje prawne w przepisach wykonawczych dotyczących obronności RP oraz przekazany zostanie odpowiedni budżet na te cele do wykonawców.

4.2. Ognia ochrony struktur państwa i ludności

Ognia ochronne realizują zadania związane z zapewnieniem warunków bezpiecznego funkcjonowania struktur państwa oraz ochronę ludności i majątku narodowego przed skutkami zbrojnych i pozazbrojnych oddziaływań kryzysowych i wojennych. Ognia ochronne są przygotowane do ochrony granic, ochrony ważnych osób i obiektów, zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienia przestrzegania nadzwyczajnych rygorów prawa w warunkach wojny i kryzysu. W wypadku pozamilitarnych zagrożeń kryzysowych Polska posiada system ochrony ludności i cywilnego reagowania kryzysowego w oparciu o struktury administracji publicznej oraz służby i formacje pozamilitarne¹⁷.

Do ogniw ochrony struktur państwa należą:

- Policja;
- Straż Graniczna;
- Sądy i Prokuratura RP.

Z kolei do ogniw ochrony ludności zalicza się:

- Państwową Straż Pożarną;
- służbę zdrowia;
- oddziały Obrony Cywilnej;
- służby ochrony środowiska naturalnego.

Ognia ochrony państwa realizują następujące problemowe zadania:

- zapewniają funkcjonowanie struktur państwa które przeciwdziałają penetracji wywiadowczej i prowadzą działania rozpoznawczo-operacyjne;
- informują organy kierowania państwem o zagrożeniach wewnętrznych i zewnętrznych;
- zabezpieczają kontrwywiadowczą osłonę mobilizacji sił zbrojnych i gospodarki oraz nadzorują porządek na drogach przegrupowania wojsk;
- ochraniają granicę państwową;
- zabezpieczają porządek publiczny i ochraniają dobra narodowe oraz mienie społeczeństwa;
- uczestniczą w walce z klęskami żywiołowymi osłaniając rejony, ochraniają mienie i prowadzą ewakuację oraz akcje ratownicze i pomoc medyczną;
- przeciwdziałają atakom terrorystycznym i przestępczej działalności zorganizowanej oraz sabotażowi;
- wykrywają i zwalczają działalność dywersyjną przeciwnika;
- prowadzą ochronę i obronę stanowisk kierowania państwem oraz placówek dyplomatycznych.

Policja – to umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu i przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego.

¹⁷ *Strategia obronności RP*, Warszawa 2000.

Do podstawowych zadań Policji należy¹⁸:

1. Ochrona zdrowia i życia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi ich dobra.

2. Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania.

3. Inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnieniu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi.

4. Wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

5. Nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) oraz nad specjalistycznymi, uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach.

6. Kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych.

7. Współdziałanie z policjantami innych państw oraz z organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów.

8. Gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych.

9. Prowadzenie krajowego systemu informatycznego.

Policja realizuje także zadania wynikające z umów i porozumień międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych.

Zgodnie z ustawą o Policji dzieli się ona na:

- policję prewencji (mundurową);
- policję kryminalną;
- pionosy wspomagające.

Pierwsze dwa rodzaje Policji, to pionosy wykonawcze, czyli sensu stricto policja czynna, której jednostki są usytuowane blisko obywateli. Policja funkcjonuje na czterech poziomach organizacyjnych, adekwatnych do podziału administracyjnego państwa, a mianowicie:

- Komenda Główna Policji;
- Komenda Wojewódzka Policji;
- Komenda Rejonowa (Powiatowa) Policji;
- Komisariat Policji.

Policja jest podporządkowana w pełnym zakresie tylko jednemu podmiotowi – komendantowi głównemu Policji. Na szczeblach lokalnych musi być ściśle współdziałanie z samorządami lokalnymi.

Jak już wspomniano policję wykonawczą tworzą dwa pionosy: prewencji i kryminalny. W skład policji prewencji, wchodzi służba:

¹⁸ Ustawa z dnia 6.04.1990 r. o Policji (DzU z 1990 r. nr 30, poz. 179).

- porządku publicznego;
- ruchu drogowego;
- oddziały, pododdziały prewencji.

Policję kryminalną tworzą służby:

- operacyjno-rozpoznawcza;
- dochodzeniowo-śledcza;
- przestępstw gospodarczych;
- walki z przestępczością zorganizowaną (w niej pododdziały antyterrorystyczne);

- techniki kryminalnej i operacyjnej;
- informatyki;
- biuro Interpolu i Europolu.

W pionie wspomaganym znajdują się służby:

- kadr i szkolenia;
- finansów;
- łączności;
- logistyki (transport, uzbrojenie, umundurowanie).

Z obronnością państwa łączy się nierozdzielnie kwestia ochrony granic. Bo-
wiem podstawę organizacyjną bezpieczeństwa państwa stanowi jego nietykalność
terytorialna. **Straż Graniczna** została powołana ustawą z dnia 12 października
1990 roku do zapewnienia nienaruszalności oraz pełnego zabezpieczenia granic
RP. Jest ona, wysuniętą na graniczne rubieże kraju, siłą zbrojną, przeznaczoną do
prowadzenia walki ze wszystkimi, którzy usiłują godzić w interes suwerenności,
obronności i gospodarkę państwa.

Do podstawowych kompetencji Straży Granicznej według ustawy z dnia
12.10.1990 roku należy:

- ochrona granicy państwowej;
- organizowanie i dokonywanie kontroli ruchu granicznego;
- wydawania zezwoleń na przekraczanie granicy państwowej, w tym wiz;
- rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz
ściganie ich sprawców, a głównie:
 - przestępstw i wykroczeń dotyczących niezgodnych z przepisami przekro-
czeń granicy państwowej, związanych z jej oznakowaniem oraz dotyczących wia-
rygodności dokumentów uprawniających do przekraczania granicy państwowej;
 - przestępstw i wykroczeń skarbowych;
 - przestępstw i wykroczeń pozostających w związku z przekraczaniem granicy
państwowej lub przemieszczaniem przez granicę towarów oraz wyrobów akcyzo-
wych, podlegających obowiązkowi oznaczenia znakami akcyzy, jak również
przedmiotów określonych w przepisach o broni i amunicji, o materiałach wybu-
chowych, o ochronie dóbr kultury, o narodowym zasobie archiwalnym, o przeciw-
działaniu narkomanii oraz o ewidencji ludności i dowodach osobistych;
 - przestępstw i wykroczeń dotyczących cudzoziemców i ich ochrony na tery-
torium RP;

- zapewnienie bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej i porządku publicznego w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego i w strefie nadgranicznej;
- osadzanie i utrzymywanie znaków granicznych na lądzie oraz sporządzanie, aktualizacja i przechowywanie granicznej dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej;
- ochrona nienaruszalności znaków i urządzeń służących do ochrony granicy państwowej;
- gromadzenie i przetwarzanie informacji z zakresu ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego oraz udostępnianie ich właściwym organom państwowym;
- nadzór nad eksploatacją polskich obszarów morskich oraz przestrzeganiem przez statki przepisów obowiązujących na tych obszarach;
- ochrona granicy państwowej w przestrzeni powietrznej RP przez prowadzenie obserwacji statków powietrznych i obiektów latających, przelatujących przez granicę państwową na małych wysokościach oraz informowanie o tych przelotach właściwe jednostki sił powietrznych RP;
- zapobieganie transportowaniu bez zezwolenia wymaganego w myśl odrębnych przepisów przez granicę państwową odpadów, szkodliwych substancji;
- zapobieganie przemieszczaniu bez zezwolenia przez granicę państwową środków odurzających i substancji psychotropowych oraz broni, amunicji i materiałów wybuchowych.

Straż Graniczna jest zorganizowana w oddziały, strażnice, placówki kontroli granicznej i dywizjony straży granicznej. Naczelnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego jest Komenda Główna Straży Granicznej, podległa ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Skład organizacyjny Straży Granicznej:

- 1 Morski Oddz. SG – Gdańsk;
- 2 Warmińsko-Mazurski Oddz. SG – Kętrzyn;
- 3 Podlaski Oddz. SG – Białystok;
- 4 Nadburzański Oddz. SG – Chełm;
- 5 Bieszczadzki Oddz. SG – Przemyśl;
- 6 Karpacki Oddz. SG – Nowy Sącz;
- 7 Beskidzki Oddz. SG – Cieszyn;
- 8 Śląski Oddz. SG – Racibórz;
- 9 Sudecki Oddz. SG – Kłodzko;
- 10 Łużycki Oddz. SG – Lubań Śląski;
- 11 Lubuski Oddz. SG – Krosno Odrzańskie;
- 12 Pomorski Oddz. SG – Szczecin;
- 13 Mazowiecki Oddz. SG – Warszawa-Okęcie;
- Centrum Szkolenia SG w Kętrzynie i Koszalinie.

Państwowa Straż Pożarna jest formacją zawodową, umundurowaną, przeznaczoną do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi zagrożeniami miejscowymi. Tworzy ona krajowy system ratowniczo-gaśniczy, który ma na celu

ochronę zdrowia, życia oraz mienia w czasie walki z pożarami i klęskami żywiołowymi oraz wykonywanie zadań związanych z ratownictwem technicznym i chemiczno-ekologicznym.

Do podstawowych zadań Państwowej Straży Pożarnej należy (według ustawy z 24.08.1991 r.):

- rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń;
- organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie pożarów, klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń;
- wykonywanie pomocniczych specjalistycznych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych lub likwidacji miejscowych zagrożeń przez inne służby ratownicze;
- kształcenie kadr na potrzeby Państwowej Straży Pożarnej i innych jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz powszechnego systemu ochrony ludności;
- nadzór nad przestrzeganiem przepisów ppoż.;
- prowadzenie prac naukowo-badawczych w zakresie ochrony ppoż. oraz ludności;
- współpraca z szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych.

Państwowa Straż Pożarna posiada następującą organizację:

- Komenda Główna PSP;
- komendy wojewódzkie i ośrodki szkolne, jednostki ratowniczo-gaśnicze;
- komendy powiatowe (miejskie) wraz z jednostkami ratowniczo-gaśniczymi;
- Szkoła Główna Służby Pożarniczej, pozostałe szkoły i jednostki szkolenia;
- jednostki badawczo-rozwojowe;
- Centralne Muzeum Pożarnictwa.

Państwowa Straż Pożarna wraz z innymi instytucjami tworzy krajowy system ratowniczo-gaśniczy.

Siły ogniwoj ochrony ludności – przeznaczone są do zabezpieczenia ochrony stanów osobowych przed zagrożeniami przemysłowymi, klęskami żywiołowymi i skutkami oddziaływania przeciwnika. Siły ochrony ludności zorganizowane w oddziały obrony cywilnej będą realizowały zadania głównie ratownicze, a ponadto mogą prowadzić rozpoznanie (siły lotnictwa cywilnego), ochronę obiektów (zakładów pracy, urzędzeń i użyteczności publicznej), zaopatrywać ludność w sprzęt i środki ochrony indywidualnej. Część jednostek organizacyjnych Obrony Cywilnej będzie na wypadek wojny militaryzowana i może prowadzić akcje ratownicze w rejonach objętych działaniami zbrojnymi.

Obrona Cywilna obejmuje dwie dziedziny działalności, tj. ochronę ludności i ratownictwo przez:

- wykrywanie zagrożeń, ostrzeganie, alarmowanie i powiadamianie ludności;
- ewakuację ludności z miejsc zagrożonych;
- przygotowanie budowli ochronnych;
- zaopatrywanie ludności w sprzęt i środki ochrony indywidualnej;
- ochronę żywności i innych dóbr;

- zabezpieczenie ochrony dla ludności przed zagrożeniami;
- ratownictwo poszkodowanych i udzielanie im pomocy;
- powszechną samoobronę ludności, polegającą na ochronie budynków, mienia własnego, zabezpieczenie źródeł wody i środków spożywczych, a także utrzymanie posiadanego sprzętu i środków ochrony osobistej oraz pomieszczeń w sprawności.

Służby ochrony środowiska naturalnego mają za zadanie ochronę tych dóbr przyrody, które szczególnie narażone są na dewastację. Najważniejsze służby powołane do ochrony środowiska naturalnego to:

- Straż Parków Narodowych, realizuje ochronę prawną przyrody, prowadzi gospodarkę rezerwatami, ochrania mienie w parkach narodowych. Prowadzona jest także działalność naukowo-badawcza i dydaktyczna przez pracowników ochrony parków narodowych;

- Straż leśna, którą kieruje Główny Inspektor Straży Leśnej podlega dyrektorowi generalnemu Lasów Państwowych. Straż leśna ma prawo legitymowania osób podejrzanych o przestępstwo, nakładanie mandatów, zatrzymywania i kontroli środków transportu. Ponadto strażnicy leśni są uprawnieni do dokonywania kontroli przedsiębiorców zajmujących się obrotem i przetwarzaniem drewna oraz innych produktów leśnych w celu sprawdzenia legalności pochodzenia surowców drzewnych. Straż leśna posiada posterunki w nadleśnictwach oraz grupy interwencyjne w regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych;

- Państwowa Straż Rybacka podlega wojewodom, zakresem jej działania jest kontrola przestrzegania ustawy o rybactwie śródlądowym. Nadzoruje ona działalność Społecznej Straży Rybackiej na terenie województwa oraz współdziała z Komendą Wojewódzką Policji, Strażą Graniczną, Strażą Ochrony Przyrody, strażą leśną i strażą łowiecką. Straż rybacka posiada uprawnienia do nakładania mandatu karnego za wykroczenia oraz uprawniona jest do kontroli wód, śluz, tam, elektrowni, młynów i tartaków wodnych.

4.3. Ognia informacyjne i społeczno-obronne państwa

Ognia te realizują zadania związane z ochroną i propagowaniem polskich interesów na arenie międzynarodowej.

Do służb informacyjnych możemy zaliczyć: Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Wojskowe Służby Informacyjne, Żandarmerię Wojskową.

Wyżej wymienionymi służbami kieruje Kolegium do spraw Służb Specjalnych przy Radzie Ministrów, do którego zadań należy: powoływanie i odwoływanie szefa ABW, szefa AW oraz szefa WSI, projektowanie aktów prawnych i innych dokumentów rządowych dotyczących działalności służb specjalnych, wykonywanie przez służby specjalne powierzonych im zadań zgodnie z kierunkami i planami działania tych służb, koordynowanie działalności ABW, AW i WSI, a także dzia-

łałości służb specjalnych z Policją, SG, ŻW, BOR i innymi służbami RP w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa państwa, ochrona informacji niejawnych dotyczących zagrożeń o zasięgu ogólnokrajowym w zakresie informacji niejawnych stanowiących tajemnicę państwową oraz na wypadek jej ujawnienia¹⁹.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) jest służbą specjalną, właściwą w sprawach ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego. Do zadań Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego należy²⁰:

- rozpoznawanie, zapobieganie i zwalczanie zagrożeń godzących w bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz jego porządek konstytucyjny, a w szczególności w suwerenność i międzynarodową pozycję, niepodległość i nienaruszalność jego terytorium, a także obronność państwa;

- rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw, tj.:

- szpiegostwa, terroryzmu, naruszenia tajemnicy państwowej i innych przestępstw godzących w bezpieczeństwo państwa,

- godzących w podstawy ekonomiczne państwa,

- korupcji osób pełniących funkcje publiczne, jeśli może to godzić w bezpieczeństwo państwa,

- w zakresie produkcji i obrotu towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa,

- nielegalnego wytwarzania, posiadania i obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, bronią masowej zagłady oraz środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, w obrocie międzynarodowym – oraz ściganie ich sprawców;

- realizowanie, w granicach swojej właściwości, zadań służby ochrony granic państwa oraz wykonywanie funkcji krajowej władzy bezpieczeństwa w zakresie ochrony informacji niejawnych w stosunkach międzynarodowych;

- uzyskiwanie, analizowanie, przetwarzanie i przekazywanie właściwym organom informacji mogących mieć istotne znaczenie dla ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego państwa i jego porządku konstytucyjnego;

- podejmowanie innych działań określonych w odrębnych ustawach i umowach międzynarodowych.

Działalność ABW poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej może być prowadzona w związku z jej działalnością na terytorium państwa wyłącznie w zakresie realizacji zadań określonych w punkcie 2.

Do zadań **Agencji Wywiadu** należy²¹:

- uzyskiwanie, analizowanie, przetwarzanie i przekazywanie właściwym organom informacji mogących mieć istotne znaczenie dla bezpieczeństwa i międzynarodowej pozycji Rzeczypospolitej Polskiej oraz jej potencjału ekonomicznego i obronnego;

¹⁹ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, art. 11 i 12.

²⁰ Tamże, art. 5.

²¹ Tamże, art. 6.

- rozpoznawanie i przeciwdziałanie zagrożeniom zewnętrznym godzącym w bezpieczeństwo, obronność, niepodległość i nienaruszalność terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

- ochrona zagranicznych przedstawicielstw Rzeczypospolitej Polskiej i ich pracowników przed działaniami obcych służb specjalnych i innymi działaniami mogącymi przynieść szkodę interesom Rzeczypospolitej Polskiej;

- zapewnienie ochrony kryptograficznej łączności z polskimi placówkami dyplomatycznymi i konsularnymi oraz poczty kurierskiej;

- rozpoznawanie międzynarodowego terroryzmu, ekstremizmu oraz międzynarodowych grup przestępczości zorganizowanej;

- rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi, środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi oraz towarem, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także rozpoznawanie międzynarodowego obrotu bronią masowej zagłady i zagrożeń związanych z rozprzestrzenianiem tej broni oraz środków jej przenoszenia;

- rozpoznawanie i analizowanie zagrożeń występujących w rejonach napięć, konfliktów i kryzysów międzynarodowych, mających wpływ na bezpieczeństwo państwa oraz podejmowanie działań mających na celu eliminowanie tych zagrożeń;

- prowadzenie wywiadu elektronicznego;

- podejmowanie innych działań określonych w odrębnych ustawach i umowach międzynarodowych.

Zadania o których mowa, z zastrzeżeniem punktu 3, są realizowane poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Działalność AW na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może być prowadzona wyłącznie w związku z jej działalnością poza granicami państwa. Prezes Rady Ministrów określa kierunki działania ABW i AW w drodze wytycznych.

Żandarmeria Wojskowa w myśl ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych wykonuje zadania dotyczące:

- zapewnienia przestrzegania dyscypliny wojskowej;

- ochranianie porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych;

- ochranianie życia i zdrowia ludzi oraz mienia wojskowego przed zamachami naruszającymi te dobra;

- wykrywanie przestępstw i wykroczeń, w tym skarbowych, ujawnianie i ściganie sprawców oraz ujawnianie i zabezpieczanie dowodów tych przestępstw i wykroczeń;

- zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń przez osoby oraz innym zjawiskom patologicznym, a w szczególności alkoholizmowi i narkomanii w siłach zbrojnych;

- współdziałanie z polskimi oraz zagranicznymi organami i służbami właściwymi w sprawach bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz policjami wojskowymi;

- zwalczanie klęsk żywiołowych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i likwidowanie ich skutków oraz czynne uczestniczenie w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych, mających na celu ochronę życia i zdrowia oraz mienia;

- wykonywanie innych zadań określonych w odrębnych przepisach.

Zadania, o których mowa w ust. 1, Żandarmeria Wojskowa wykonuje przez:

- kontrolowanie przestrzegania dyscypliny wojskowej oraz porządku publicznego;

- interweniowanie w przypadkach naruszenia dyscypliny wojskowej lub porządku publicznego;

- opracowywanie dla właściwych organów informacji o stanie dyscypliny wojskowej i przestępczości w siłach zbrojnych, a także występowanie do tych organów z wnioskami mającymi na celu zapobieżenie popełnianiu przestępstw, wykroczeń i przewinień dyscyplinarnych;

- wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych;

- wykonywanie czynności procesowych w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu karnym i karnym skarbowym;

- zabezpieczenie śladów i dowodów popełniania przestępstw i wykroczeń oraz sporządzanie ekspertyzy z opinii kryminalistycznych;

- poszukiwanie sprawców przestępstw i wykroczeń oraz zaginionych żołnierzy, a także poszukiwanie utraconych przez jednostki wojskowe broni, amunicji, materiałów wybuchowych i innego mienia wojskowego oraz materiałów zawierających informacje niejawne;

- wykonywanie kontroli ruchu drogowego, pilotowania kolumn wojskowych oraz kierowanie ruchem drogowym, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o ruchu drogowym i o drogach publicznych;

- kontrolowanie uprawnień żołnierzy do noszenia munduru oraz odznak i oznak wojskowych, posiadania uzbrojenia i ekwipunku wojskowego oraz przebywania poza terenami i obiektami jednostek wojskowych;

- kontrolowanie posiadania uprawnień do używania munduru oraz odznak i oznak wojskowych, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o odznakach i mundurach;

- konwojowanie osób, dokumentów i mienia wojskowego;

- przymusowe doprowadzanie osób w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu karnym, karnym skarbowym, karnym wykonawczym i cywilnym;

- asystowanie przy czynnościach egzekucyjnych, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o postępowaniu cywilnym i o postępowaniu egzekucyjnym w administracji;

- współuczestniczenie w zapewnianiu porządku podczas trwania imprez masowych przeprowadzanych na terenach i w obiektach jednostek wojskowych, w zakresie i na zasadach przewidzianych w przepisach o bezpieczeństwie imprez masowych;

- wykonywanie zadań policji sądowej w sądach wojskowych i wojskowych jednostkach organizacyjnych prokuratury;

- kontrolowanie ochrony mienia wojskowego, a w szczególności przechowywania uzbrojenia i środków bojowych;

- kontrolowanie przestrzegania przepisów o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz o narkomanii, a także wykonywanie czynności przewidzianych w tych przepisach dla organów wojskowych;

- wykonywanie czynności ochronnych w stosunku do uprawnionych osób, a także zabezpieczanie pobytu w jednostkach wojskowych osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe i delegacji zagranicznych.

Żandarmeria Wojskowa wykonuje również czynności na polecenie sądu wojskowego i prokuratora wojskowego oraz sądu powszechnego i prokuratora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury, a także organów administracji rządowej, wojskowej i samorządu terytorialnego oraz Wojskowej Agencji Mieszaniowej z zakresie, w jakim obowiązek ten wynika z odrębnych przepisów. W czasie stanów nadzwyczajnych oraz w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny Żandarmeria Wojskowa wykonuje ponadto zadania określone w odrębnych przepisach.

Żandarmeria Wojskowa wykonuje zadania należące do jej zakresu działania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, może wykonywać zadania należące do jej zakresu działania również poza granicami RP w stosunku do żołnierzy polskich oraz w stosunku do polskich pracowników, zatrudnionych za granicą w polskich jednostkach wojskowych i w polskich przedstawicielstwach wojskowych, chyba że umowa międzynarodowa stanowi inaczej.

Dowódcą Żandarmerii Wojskowej i przełożonym wszystkich żołnierzy Żandarmerii Wojskowej jest komendant główny Żandarmerii Wojskowej. Komendant główny Żandarmerii Wojskowej podlega bezpośrednio ministrowi obrony narodowej. Komendanta głównego Żandarmerii Wojskowej i jego zastępcę wyznacza na stanowisko służbowe i zwalnia z tego stanowiska minister obrony narodowej.

Ważne znaczenie dla bezpieczeństwa państwa ma właściwe wykorzystanie mediów w realizacji zadań obronnych w czasie pokoju, kryzysu i wojny. W czasie pokoju media działają zgodnie z obowiązującym prawem prasowym, gwarantującym im szerokie spektrum publikacji, wolność wypowiedzi, dostęp do informacji publicznej. W warunkach stanów nadzwyczajnych wolność mediów, tak jak i wolność obywateli RP, może być ograniczona. W razie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wojny informacje przekazywane przez media nabierają istotnego znaczenia. Zasadne jest posiadanie państwowego organu odpowiedzialnego za koordynację dystrybucji i kontrolę informacji przekazywanych w mediach.

ZAKOŃCZENIE

W procesach doskonalenia systemu obronności RP istnieje konieczność zintegrowanego, cywilno-wojskowego podejścia do tworzenia tego systemu w czasie pokoju, który sprawnie będzie funkcjonował w okresie kryzysu i wojny.

System obronności obejmuje większość dziedzin życia państwowego, na który mają bezpośredni wpływ pojawiające się kryzysy (społeczne, polityczne, gospodarcze, militarne itp.).

Za najważniejsze przedsięwzięcia w obszarze obronności uznać należy, m.in. współpracę w zakresie politycznego rozwiązywania konfliktów regionalnych, kontroli zbrojeń, uzbrojenia, przestrzeni powietrznej i budowy zaufania między państwami. Szczególnie ważna we współczesnej polityce obronności jest dalsza integracja współpracy transatlantyckiej, umacnianie roli ONZ i Unii Europejskiej oraz dalsze wzmacnianie współpracy z Rosją, Ukrainą i Białorusią dla zapewnienia pokoju i stabilności na kontynencie. Rozwój informatyczny, zmiany środowiska, globalizacja, szybki postęp w nauce i technice powodują pojawianie się nowych zagrożeń, które wpływają na politykę obronności.

Związana z tym dynamika i niepewność sytuacji wymagają, aby siły zbrojne były zdolne w bardzo krótkim czasie dostosować się do pojawiających się nowych form konfliktu, jak i wynikających stąd nowych zagrożeń.

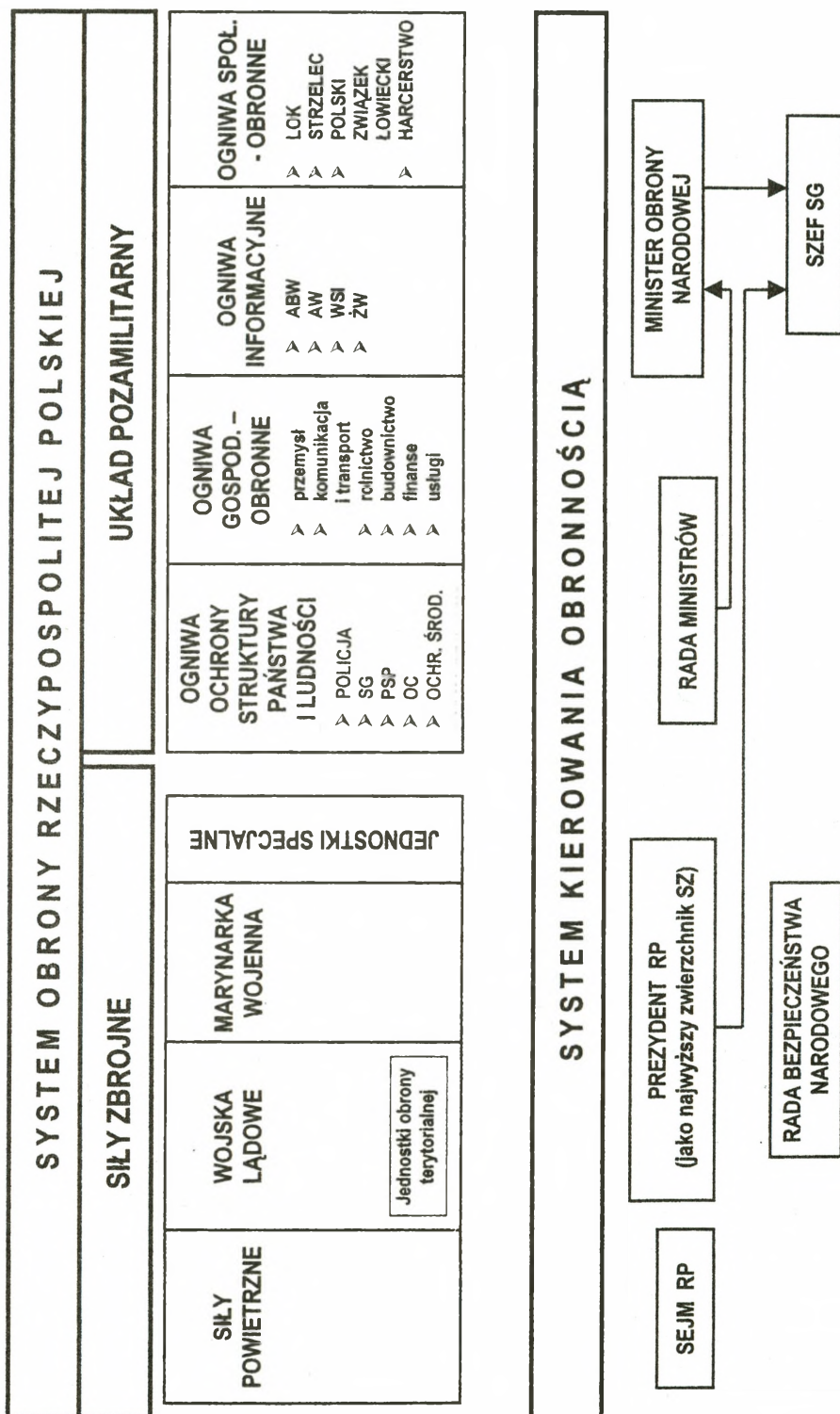
Siły Zbrojne RP muszą być zdolne do spełniania zobowiązań sojuszniczych, Unii Europejskiej i ONZ oraz realizowania ich odpowiednio do wymagań nowego obszaru zadań.

Tworząc system obronności państwa, należy określić wyzwania, jakie są i mogą się pojawić w bliższej i dalszej perspektywie i na ich podstawie budować założenia strategiczne i operacyjne dla podsystemu kierowania, militarnego oraz ogniw pozamilitarnych.

BIBLIOGRAFIA

1. Balcerowicz B., *Bezpieczeństwo 2000*, AON, Warszawa 2001.
2. Balcerowicz B., *Sojusz a obrona narodowa*, Bellona, Warszawa 1999.
3. Ciborowski L., *Analiza zewnętrznych elementów bezpieczeństwa RP*, AON, Warszawa 2001.
4. Dawidczyk A., *Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI w.*, AON, Warszawa 2001.
5. Dennelly Ch.N., *Nowy kształt europejskich sił zbrojnych u progu XX w.*, Warszawa 1999.
6. *Geografia bezpieczeństwa państw rejonu środkowoeuropejskiego*, Sztab Gen. Warszawa 2002.
7. Grela U., *Między Helsinkami a Wiedniem*, Warszawa 1999.
8. Halizak E., *Bezpieczeństwo narodowe Polski*, Warszawa 2000.
9. Kitler W., *Obrona narodowa w III RP. Pojęcia. Organizacja. System*, AON, Warszawa 2002.
10. Kitler W., *Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych*, AON, Warszawa 2001.
11. Koziej St., *Strategia i potencjał obrony Polski w warunkach uczestnictwa w NATO*, Warszawa 2000.
12. *Krajobraz po transformacji*, Kuźniar R. (red.), Warszawa 1992.
13. Kukułka J., *Kształtowanie nowego ładu międzynarodowego*, Warszawa 1997.
14. Kukułka J., *Narodziny nowej koncepcji bezpieczeństwa*, Warszawa 1998.
15. Kulczycki R., *System bezpieczeństwa RP (ogólne założenia)*, AON, Warszawa 1993.
16. Kupisiewicz Cz., Banach Cz., *Strategia rozwoju edukacji do 2002 r.*, Warszawa 2000.
17. Malak K., *Bezpieczeństwo i obronność państwa*, Warszawa 1998.
18. Marczak J., *Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego*, Warszawa 2000.
19. Michalski Zb., *System ochrony ludności RP wobec zagrożeń przez terroryzm międzynarodowy*, „Wiedza Obronna” 4(203), Warszawa 2002.
20. Multan W., *Bezpieczeństwo międzynarodowe ery nuklearnej*, Warszawa 1991.
21. Multan W., *Wizja bezpieczeństwa międzynarodowego*, Warszawa 2001.
22. *Operacje połączone*, Sztab Gen. WP, Warszawa 2001.
23. *Polska polityka bezpieczeństwa 1989–2000*, Kuźniar R. (red.), Warszawa 1998.
24. Pokruszyński W., *Interwencje militarne w politykach bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 2003.
25. Pokruszyński W., *System bezpieczeństwa Polski „Bezpieczeństwo”*, AON, Warszawa 1994.
26. Przybyła S., *Informator*, Warszawa 1998.
27. Robełek M., *Bezpieczeństwo w zmieniającej się Europie*, Warszawa 1994.
28. Rozporządzenie RM z dnia 13.01.2004 r. w sprawie kontroli wykonywania zadań obronnych (DzU z 2004 r., nr 16, poz. 161).
29. Rozporządzenie RM z dnia 13.01.2004 r. w sprawie szkolenia obronnego (DzU z 2004 r., nr 16, poz. 150).
30. Rozporządzenie RM z dnia 15.06.2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych (DzU z 2004 r., nr 152, poz. 1599).
31. Rozporządzenie RM z dnia 27.04.2004 r. w sprawie przygotowania systemu kierowania bezpieczeństwem narodowym (DzU z 2004 r., nr 98, poz. 978).
32. Rozporządzenie RM z dnia 5.10.2004 r. w sprawie świadczeń (DzU z 2004 r., nr 229, poz. 2307; DzU z 2004 r., nr 181, poz. 1972).
33. Sagana St., *Organy i korporacje ochrony prawa*, Lexis Nexis, Warszawa 2001.

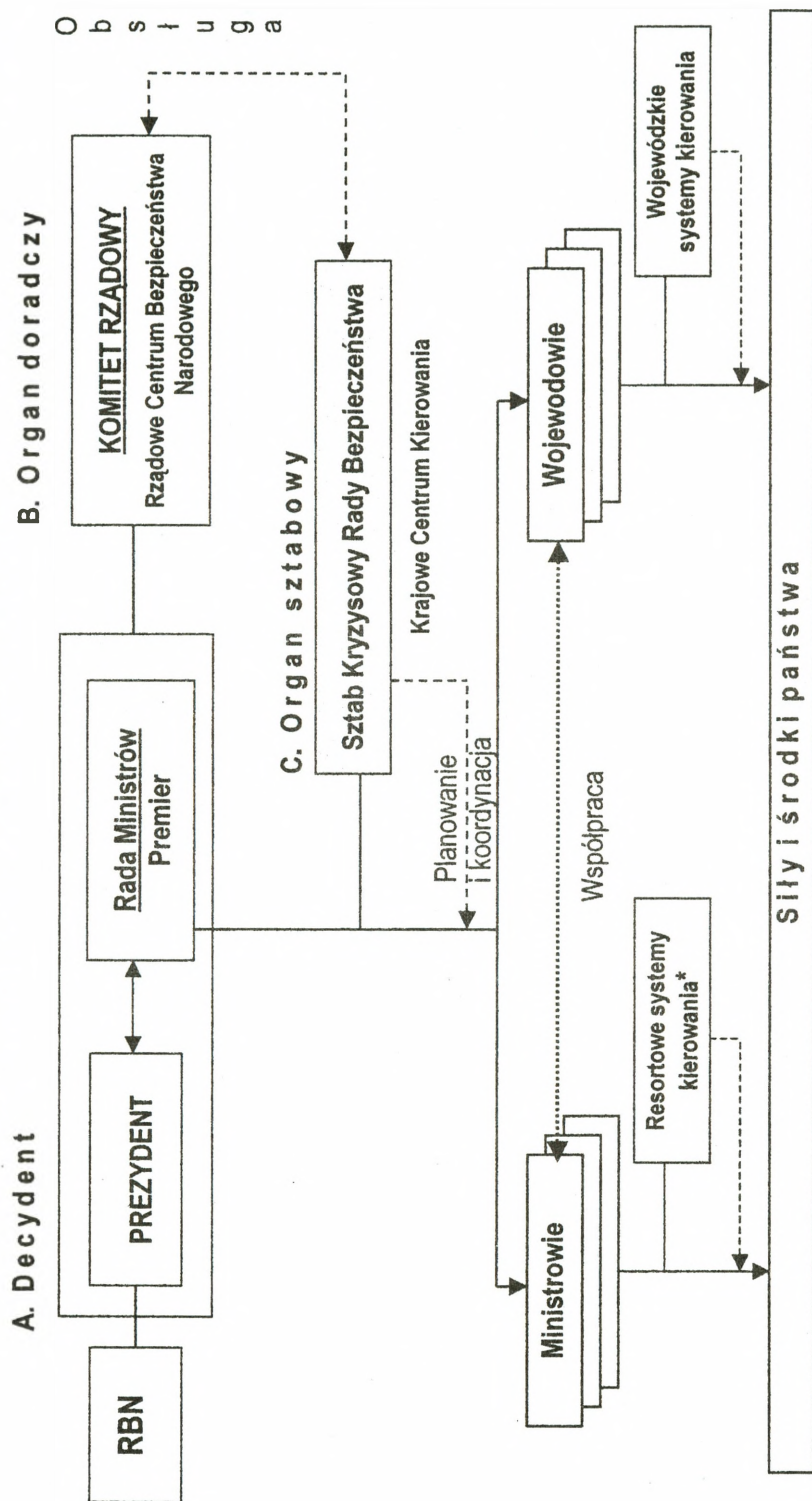
34. Skrabacz A., *Zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, „Wiedza Obronna” 2(201), Warszawa 2002.
35. Sokołowski T., *Republika Czeska*, Warszawa 1997.
36. Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
37. Stefanowicz J., *Polska w Europie na przełomie wieków*, Warszawa 1997.
38. Stefanowicz J., *Rzeczypospolitej pole bezpieczeństwa*, Warszawa 1993.
39. *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2004.
40. *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000.
41. Ustawa z dnia 24.08.1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (DzU z 1991 r., nr 81, poz. 400).
42. Ustawa z dnia 6.04.1990 r. o Policji (DzU z 1990 r., nr 30, poz. 179).
43. Ustawa z dnia 12.10.1990 r. o Straży Granicznej (DzU z 1990 r., nr 78, poz. 462).
44. Ustawa z dnia 21.06.2002 r. o stanie wojennym (DzU z 2002 r., nr 113, poz. 985).
45. Ustawa z dnia 21.11.1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (DzU z 2003 r., nr 210, poz. 2036).
46. Ustawa z dnia 23.08.2001 r. o organizacji zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców (DzU z 2001 r., nr 122, poz. 1320).
47. Ustawa z dnia 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (DzU z 2002 r., nr 74, poz. 676).
48. Ustawa z dnia 24.08.2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (DzU z 2001 r., nr 123, poz. 1353).
49. Ustawa z dnia 5.06.1998 r. o administracji rządowej w województwie (DzU z 18.07.1998 r., nr 91, poz. 577).
50. Włodawski P., *Bezpieczeństwo Polski w zmieniającej się Europie*, Warszawa 1994.
51. Wojnarowski J., *Bezpieczeństwo militarne RP*, AON, Warszawa 2003.
52. Zięba R., *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX w.*, Warszawa 1998.
53. Zięba R., *Europejska tożsamość bezpieczeństwa i obrony*, Warszawa 1999.
54. Zięba R., *Kategorie bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 1997.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Strategii obronności RP z 2000 r.*

MODEL KIEROWANIA BEZPIECZEŃSTWEM PAŃSTWA

Załącznik 2

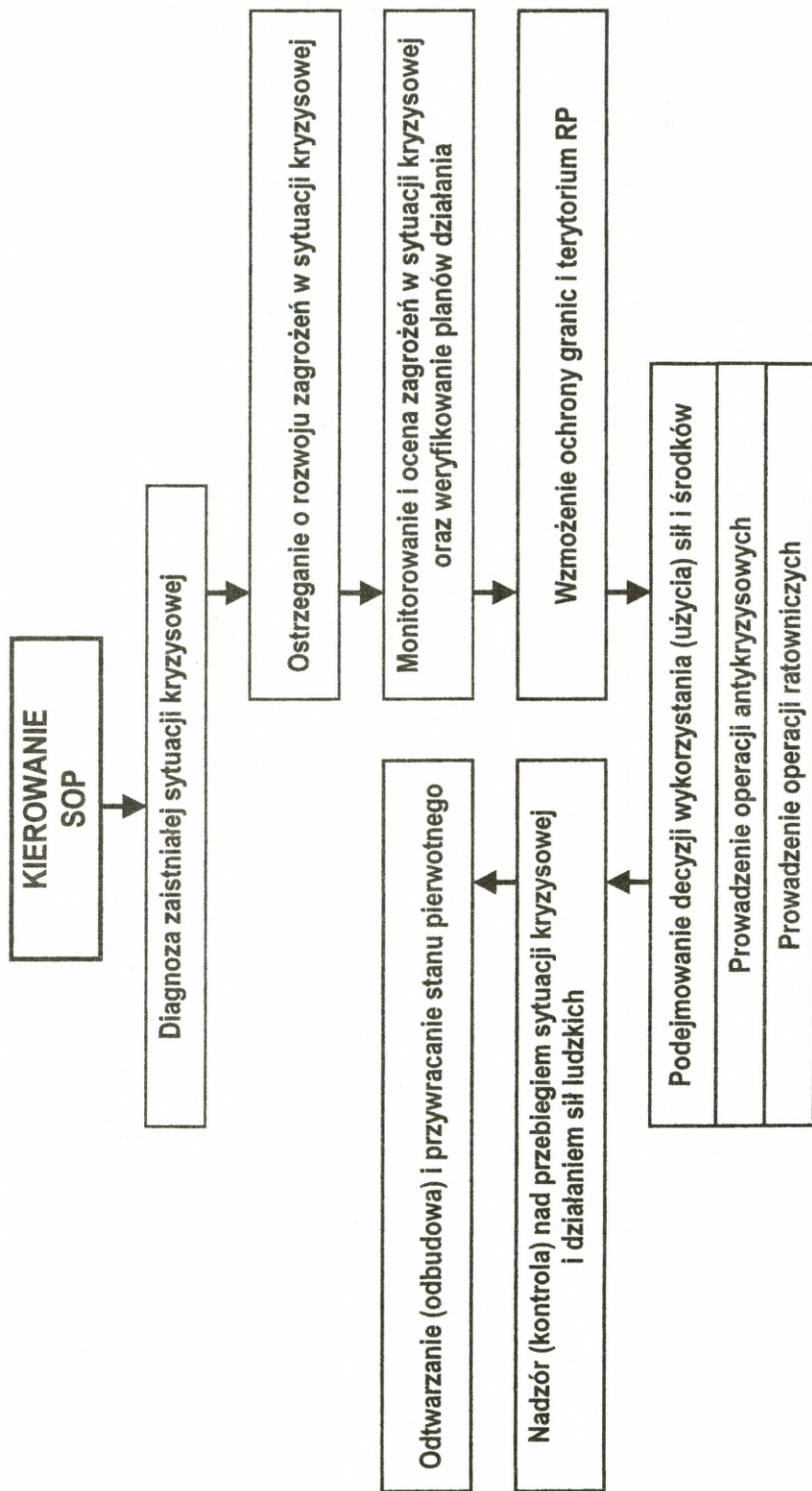

* w tym także system dowodzenia siłami zbrojnymi

Opracowanie własne.

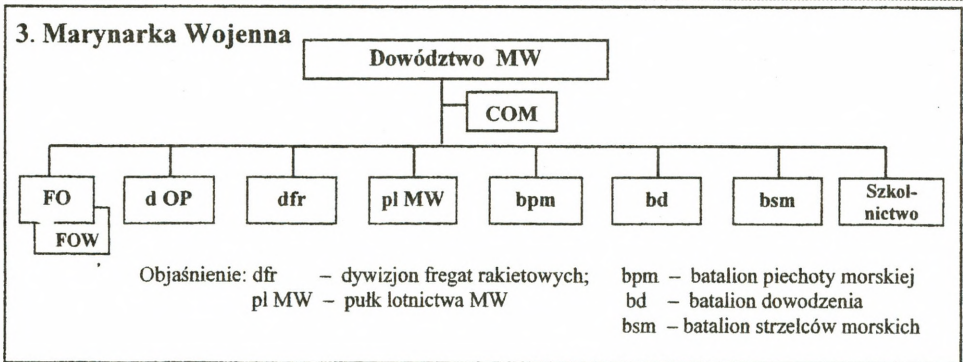
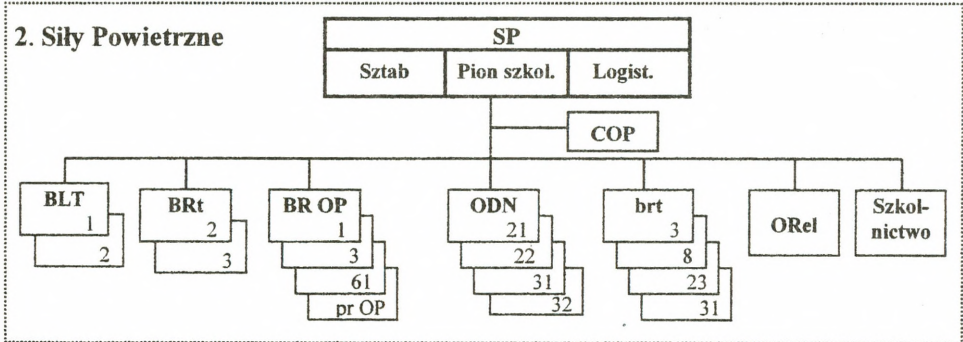
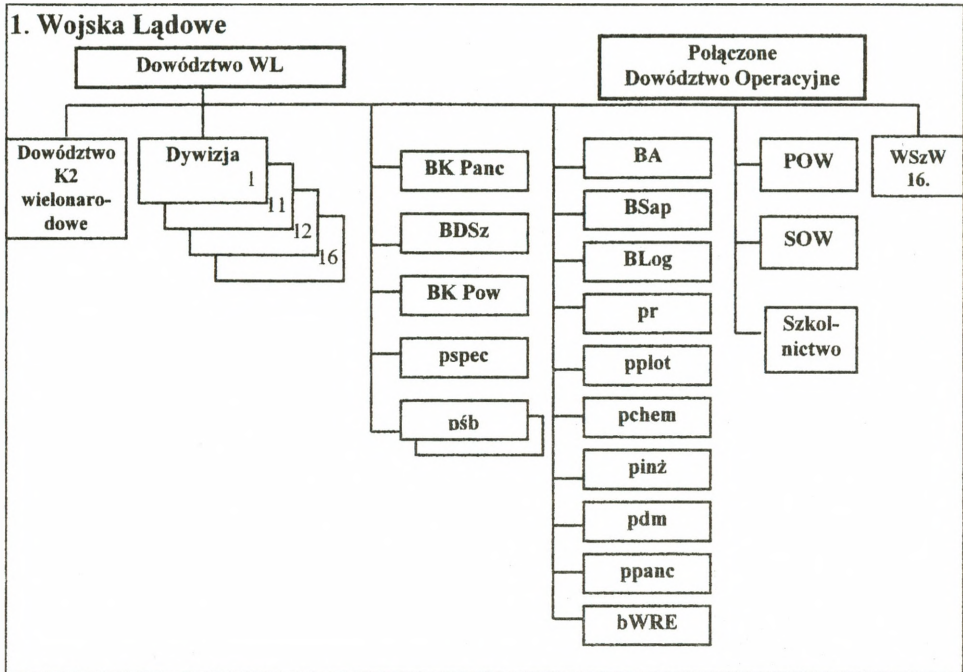
WAŻNE CZYNNIKI W KIEROWANIU SYSTEMEM OBRONNOŚCI PAŃSTWA

Załącznik 3

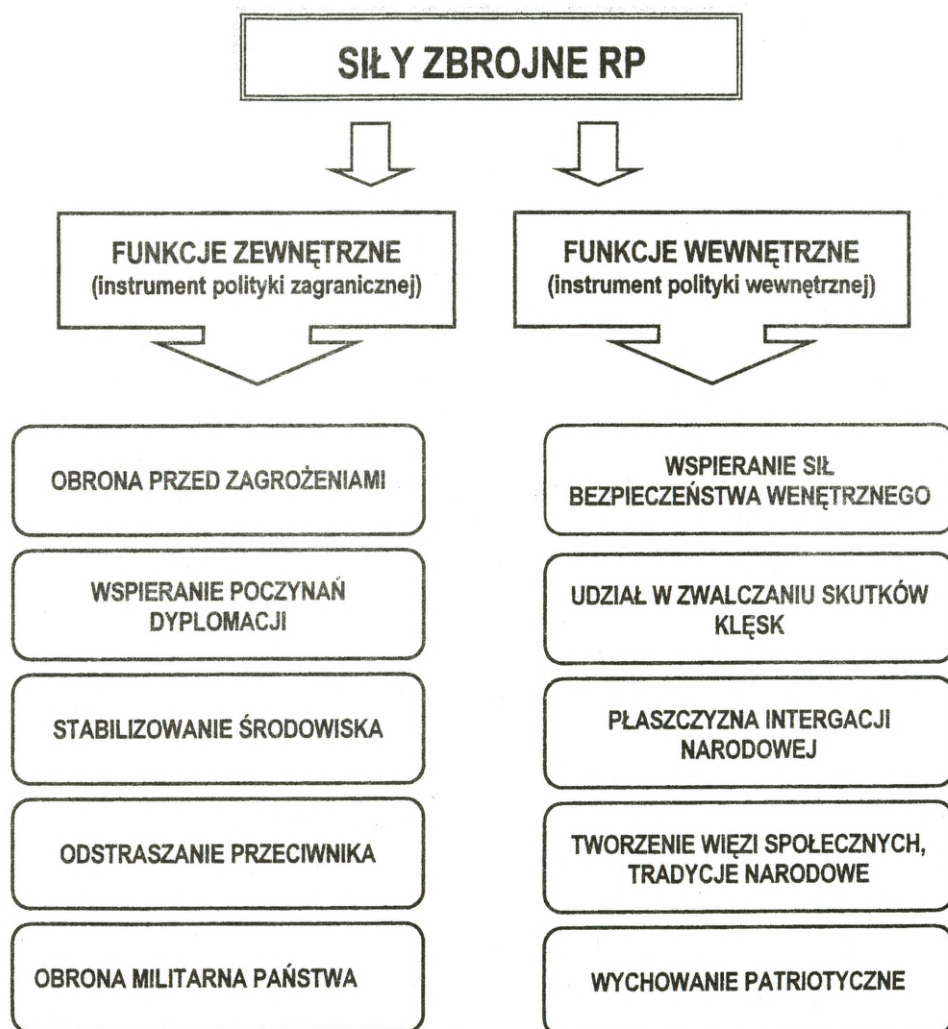
Opracowanie własne.

OGÓLNA ORGANIZACJA SIŁ ZBROJNYCH RP Załącznik 4

Opracowanie własne.

FUNKCJE SIŁ ZBROJNYCH

Opracowanie własne.

POTRZEBY OBRONNE RP

1. UTRZYMANIE MOCY PRODUKCYJNYCH W GN 1.1. INFRASTRUKTURA PRODUKCYJNA 1.2. PRODUKCJA I REMONTY
2. BUDOWA I UTRZYMANIE STANOWISK KIEROWANIA (głównych i zapasowych) ORAZ SCHRONÓW
3. PRZYGOTOWANIE SYSTEMU ŁĄCZNOŚCI NA POTRZEBY OBRONNE
4. WYDZIELENIE I UTRZYMANIE SIŁ DO WYKRYWANIA I ANALIZY SKAŻEŃ
5. PRZYGOTOWANIE I UTRZYMANIE SPRZĘTU DLA SIŁ OC (RATOWNICZYCH)
6. UTRZYMANIE I GROMADZENIE REZERW PAŃSTWOWYCH (MOBILIZACYJNYCH I GOSPODARCZYCH)
7. PRZYGOTOWANIE ELEMENTÓW INFRASTRUKTURY OBRONNEJ: 7.1. BUDOWA I MODERNIZACJA SIECI DROGOWEJ I KOLEJOWEJ ORAZ MOSTÓW I WIADUKTÓW 7.2. PRZYGOTOWANIE ŚRODKÓW TRANSPORTOWYCH 7.3. DOSTOSOWANIE PORTÓW DO POTRZEB WOJENNYCH 7.4. DOSTOSOWANIE DROGOWYCH ODCINKÓW LOTNISKOWYCH (DOL) 7.5. INŻYNIERYJNA ROZBUDOWA LOTNISK 7.6. ROZBUDOWA I UTRZYMANIE SYSTEMÓW ALRMOWYCH
8. PROWADZENIE SZKOLENIA OBRONNEGO

Opracowanie własne.

Publikacje

Akademii Obrony Narodowej

do nabycia w Wydziale Wydawniczym AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 2
00-910 Warszawa,
tel. 681 40 55, tel./faks 681 37 52
e-mail: i.podemska@aon.edu.pl

- J. Barcik – Akt terrorystyczny i jego sprawca w świetle prawa międzynarodowego i wewnętrznego – 18 zł
- R. Bartnik – Lotnictwo uderzeniowe. Zakres zastosowań i taktyka w działaniach bojowych – 18 zł
- Bezpieczne niebo. Materiały z konferencji – 14 zł
- J. Bieńkowski, R. Stępień (red.) – Edukacja pedagogiczna w wyższej uczelni wojskowej – 18 zł
- H. Binkowski (red.) – OBWE w procesie umacniania bezpieczeństwa europejskiego – 18 zł
- H. Binkowski, A. Ciupiński – NATO w systemie bezpieczeństwa euroatlantyckiego – 35 zł
- A. Bujak – Praca w terenie na szczeblach taktycznych według standardów NATO – 12 zł
- W. Chojnacki – Socjologiczne aspekty tendencji instytucjonalno-organizacyjnego rozwoju wojska – 18 zł
- W. Chojnacki (red.) – Transformacja instytucjonalno-organizacyjna wojska na progu XXI w. – 20 zł
- Z. Chojnacki – Lotnictwo marynarki wojennej – 20 zł
- R. Chrobak i in. – Działania bojowe dywizji – 17 zł
- R. Chrobak i in. – Wybrane aspekty organizowania i kierowania działaniami obronnymi – 23 zł
- M. Cieślarczyk, P. Krawczyk, Z. Korulczyk – Poradnik metodyczny autorów prac kwalifikacyjnych – 8 zł
- M. Cieślarczyk, M. Chojnacki, A. Radomyski – Współpraca cywilno-wojskowa (CIMIC) w siłach zbrojnych (SP) RP – 15 zł
- M. Cieślarczyk (red.) – Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki – 13 zł
- M. Cieślarczyk (red.) – Kultura organizacyjna w siłach zbrojnych – 15 zł
- A. Ciupiński, M. Zajac (red.) – Wybrane problemy walki z terroryzmem międzynarodowym – 20 zł
- A. Ciupiński (red.) – Dyplomacja wielostronna – 25 zł
- A. Ciupiński – Podstawowe elementy polityki bezpieczeństwa i obrony RP – 17 zł
- A. Ciupiński (red.) – Dissemination of international humanitarian law in Central European countries – 22 zł
- A. Ciupiński, R. Białoskórski – Wczesne ostrzeżenie i zapobieganie współczesnym konfliktom zbrojnym w strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego – 8 zł
- A. Ciupiński, H. Binkowski, A. Legucka – Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych – 30 zł
- A. Ciupiński, K. Malak – Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe – 22 zł
- T. Compa – Zarządzanie przestrzenią powietrzną – 12 zł
- J. Czaja – Stolica apostolska wobec integracji europejskiej – 15 zł
- K. Czajka – Użycie artylerii w obronie oddziału – 9 zł
- P. Daniluk – Radiostacje pola walki – 12 zł
- P. Daniluk – Łączność w pododdziale – 14,20 zł
- A. Dawidczyk – Nowe wyzwania, zagrożenia i szanse dla bezpieczeństwa Polski u progu XXI wieku – 9 zł
- P. Dela, J. Wolejszo – Wsparcie komputerowe ćwiczeń wojskowych – 18 zł
- Dowodzenie lotnictwem sił powietrznych w działaniach wojsk lądowych (zespół autorów) – 17 zł
- W. Drażczyk – Logistyka sił powietrznych w działaniach wielonarodowych – 10 zł
- Drzewiecki D. – Wybrane zagadnienia z meteorologii lotniczej – 12 zł
- A. Fellner – Zautomatyzowane systemy kontroli ruchu lotniczego przestrzeni powietrznej – 23 zł
- M. Flemming – Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych – 45 zł
- P. Gawliczek, J. Pawłowski – Zagrożenia asymetryczne – 14 zł
- M. Gaska – Kompetencje organów władzy wykonawczej – 9 zł
- A. Glen - Kontrola przestrzeni powietrznej a zarządzanie ruchem lotniczym w Polsce w czasie kryzysu i wojny (materiały z konferencji) – 18 zł
- A. Glen, W. Marud – Kontrola przestrzeni powietrznej w czasie kryzysu i wojny – 18 zł
- J. Gotowała – Lotnictwo XXI wieku – 13 zł
- J. Gotowała – Zarys historii lotnictwa – 35 zł
- P. Gómy – Elementy analizy decyzyjnej – 16 zł
- P. Górski – Zastosowania matematyki wyższej w ekonomii – część I – 11,10 zł
- J. Groskrejc – Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów – 10 zł

- J. Halik – Metodyka opracowania pracy magisterskiej i studyjnej – 17 zł
- J. Halik, J. Wolejszo – Ćwiczenia wojskowe sił zbrojnych RP w aspekcie interoperacyjności w ramach NATO – 16 zł
- M. Huzarski – Taktyka ogólna w wojskach lądowych – 21 zł
- Irak 2004. Ku normalności. Materiały z konferencji – 25 zł
- K. Jałoszyński – Terroryzm antyizraelski – 12 zł
- K. Jałoszyński – Terroryzm czy terror kryminalny w Polsce? – 12 zł
- K. Jałoszyński – Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych (rozprawa hab.) – 23 zł
- J. Janczak – Właściwości organizacji łączności w specyficznych środowiskach i warunkach walki – 10 zł
- J. Janczak – System łączności brygady – 18 zł
- J. Janczak – Środki dowodzenia – 14 zł
- J. Janczak, P. Daniluk – Środki dowodzenia – 14 zł
- Cz. Jarecki – Użycie wojsk raketowych i artylerii w operacji – 15 zł
- T. Jemiolo (red.) – Broń masowego rażenia w świetle prawa międzynarodowego – 13 zł
- T. Jemiolo, K. Malak (red.) – Bezpieczeństwo zewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej – 25 zł
- T. Jemiolo – Globalizacja. Szanse i zagrożenia – 10 zł
- A. Józwiak, Cz. Marcinkowski – Wybrane problemy współczesnych operacji pokojowych – 18 zł
- A. Juncewicz – Natarcie kompanii zmechanizowanej – 10 zł
- A. Juncewicz – System dowodzenia batalionu – 10 zł
- M. Juszczyk – Wsparcie działań przez państwo gospodarza – 14 zł
- W. Kaczmarek – Działania operacyjne wojsk lądowych – 15 zł
- J. Kaczmarek – Stosunki transatlantyczne a bezpieczeństwo Europy – 23 zł
- L. Kanarski, P. Gawliczek – Przywództwo w armiach NATO – 9 zł
- L. Kanarski, B. Rokicki (red.) – Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych – 24 zł
- J. Kardas, K. Loranty – Wybrane problemy bezpieczeństwa i obronności państwa w opiniach pracowników administracji publicznej – 10 zł
- J. Kardas, K. Loranty – Instytucjonalizacja przygotowania obronnego kadr administracji – 15 zł
- J. Karpowicz – Ratownictwo lotnicze – 14 zł
- J. Karpowicz, E. Klich – Bezpieczeństwo lotów i ochrona lotnictwa przed atakami bezprawnej ingerencji – 23 zł
- J. Karpowicz, E. Cieślak – Lotnictwo wsparcia w sojuszniczych działaniach powietrznych – 20 zł
- J. Karpowicz, K. Kozłowski – Bezzałogowe statki powietrzne i miniaturowe aparaty latające – 21 zł
- J. Karpowicz – Współczesne konstrukcje lotnicze – 23 zł
- J. Karpowicz, P. Krawczyk – Lotnictwo myśliwskie. Zakres użycia i taktyka działania – 21 zł
- Cz. Kącki – Siły wielonarodowe do misji pokojowych – 15 zł
- Cz. Kącki – Izrael. Jego wpływ na rozwój sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu – 15 zł
- Kierowanie mobilnymi systemami łączności wojsk lądowych (praca zbiorowa) cz.I – 16 zł
- W. Kitler (red.) – Obrona cywilna (niemilitarna) w obronie narodowej III RP – 25 zł
- W. Kitler – Obrona narodowa w wybranych państwach demokratycznych – 13 zł
- T. Kochański – Logistyka jako koncepcja zintegrowanego zarządzania – 18 zł
- T. Kochański – Marketing i logistyka – nowoczesne narzędzia gospodarowania w wojskowej jednostce budżetowej – 18 zł
- T. Kochański, S. Kurek – Międzynarodowy i globalny wymiar rywalizacji przedsiębiorstwa – 20 zł
- S. Korzeniowski – Żandarmeria wojskowa w działaniach taktycznych – 13 zł
- S. Kowalkowski – Zabezpieczenie inżynierijne działań taktycznych w terenie lesistym (lesistojeziornym) – 23 zł
- D. Kozerawski – Udział jednostek Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973-2003 – 26 zł
- D. Kozerawski – Międzynarodowe operacje pokojowe. Planowanie, zadania, warunki i sposoby realizacji – 26 zł
- M. Koziński – Umowa offsetowa i inne formy udziału państwa w międzynarodowym obrocie gospodarczym – 10 zł
- M. Kozub – Lotnictwo w operacjach połączonych – 8 zł
- M. Kozub – Lotnictwo wojsk lądowych w operacjach połączonych – 9 zł
- M. Kozub – Lotnictwo w bojowym poszukiwaniu i ratownictwie – 9 zł
- M. Krč, J. Šelešovský, L. Ivánek – Ekonomiczne aspekty rozwoju produkcji zbrojeniowej Czechosłowacji i Republiki Czeskiej w latach 1918-2000 – 20 zł
- J. Kręcikij – Współczesne kierowanie wojskami. Proces dowodzenia – 12 zł
- J. Kręcikij – Metodyka pracy sekcji dowodzenia oddziału i związku taktycznego – 15 zł
- J. Kręcikij – Praca dowództwa brygady podczas przygotowania i prowadzenia obrony – 40 zł

- J. Kręcikij – Wybrane problemy kierowania zgrupowaniami wielonarodowych sił połączonych – 16 zł
- K. Kubiak – Współczesne siły morskie – 36 zł
- K. Kubiak, A. Szulczewski – Porty morskie w aspekcie przeładunków wojskowych – 13 zł
- R. Kuriata – Dowodzenie Siłami powietrznymi – 40 zł
- R. Kuriata, J. Nowak, W. Marud – Dowodzenie siłami powietrznymi. Cz. 3 Planowanie użycia sił powietrznych – 11 zł
- R. Kwećka, M. Gryga – Siły specjalne w kontekście współczesnych zagrożeń – 15 zł
- K. Kubiak – Transport wojsk i ładunków wojskowych drogą morską przy użyciu statków handlowych – 14 zł
- R. Kuriata, J. Nowak, M. Chojnacki – Planowanie użycia sił powietrznych – 16 zł
- Kurs specjalistyczny z obrony przed bronią masowego rażenia. Materiały pomocnicze – 35,50 zł
- Z. Lach, A. Łaszczuk – Geografia bezpieczeństwa – 48 zł
- M. Łokociejewski, W. Scheffs – Walka elektroniczna w operacjach i walce – 25 zł
- L. Łukaszk – Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa – 20 zł
- T. Majewski – Ankieta i wywiad w badaniach wojskowych – 9 zł
- T. Majewski – Kierownik – dowódca w organizacji – 12 zł
- T. Majewski i in. – Planowanie w organizacji – 9 zł
- K. Malak – Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Białorusi – 18 zł
- K. Malak – Czynniki wojskowe w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej (1991-2000) (rozprawa habilitacyjna) – 15 zł
- J. Marczak (red.) – Samoorganizacja społeczeństwa na rzecz bezpieczeństwa powszechnego. Samoobrona powszechna III RP – 20 zł
- M. Marszałek – Siły powietrzne w operacjach ewakuacyjnych (według poglądów amerykańskich) – 15 zł
- M. Marszałek – Wybrane aspekty operacji pozawojennych – 12 zł
- Z. Maślak (oprac.) – Informacje w obronie powietrznej – potrzeby, wymagania, zagrożenia. Materiały z sympozjum naukowego – 20 zł
- Z. Mączka – Prognozy a rzeczywistość rozwoju lotnictwa cywilnego w Polsce w latach 1992-2003 – 18 zł
- M. Michalec (oprac.) – Kierunki rozwoju rosyjskiej myśli teoretycznej i praktyki w zakresie użycia lotnictwa w walce – 16 zł
- B. Michailuk – Broń biologiczna – 21 zł
- J. Michniak (red.) – Projektowanie struktury organizacyjnej dowództwa brygady zmechanizowanej (pancernej) – 14 zł
- J. Michniak – Stanowiska dowodzenia w wojskach lądowych – 12 zł
- J. Michniak – Dowodzenie wojsk w teorii i praktyce – 16 zł
- G. Nowacki – Strategiczne siły jądrowe wybranych państw – 16 zł
- A. Nowak – Założenia dla perspektywnego systemu rozpoznania – 18 zł
- E. Nowak – Gospodarowanie zasobami majątkowymi – 17 zł
- J. Nowak, M. Chojnacki – Dowodzenie siłami powietrznymi. Cz. 2. Systemy dowodzenia siłami powietrznymi – 11 zł
- J. Nowak, E. Cieślak – Dowodzenia lotnictwem wojsk lądowych – 20 zł
- M. Obrusiewicz – Geneza i prognoza kooperatywnych stosunków wojskowych końca XX i początku XXI w. na tle bezpieczeństwa europejskiego – 15 zł
- Operacja „Iracka Wolność”. Materiały z konferencji naukowej – 25 zł
- J. Pawłowski – Broń masowego rażenia orężem terroryzmu – 25 zł
- J. Pawłowski, A. Ciupiński (red.) – Umiędzynarodowany konflikt wewnętrzny – 23 zł
- M. Pelc, M. Juszczyk – Matematyka – 25 zł
- M. Petrykowski – Strategie rozwoju wybranych niskokosztowych linii lotniczych w Europie –
- J. Płaczek – Ewolucja polskiej myśli obronno-ekonomicznej w latach 1976-2000 – 20 zł
- J. Płaczek – Gospodarka obronna Polski – 25 zł
- Podróż studyjna w systemie edukacji oficerów w AON. Materiały z sympozjum naukowego – 20 zł
- A. Polak – Wybrane zagadnienia obrony wybrzeża w Polsce (1920-2002) – 16 zł
- A. Polak – Teoria grup operacyjnych w polskiej sztuce wojennej okresu międzywojennego – 30 zł
- M. Polkowska – Międzynarodowe konwencje i umowy lotnicze oraz ich zastosowanie – zakres problematyki – 14 zł
- Praca w terenie na szczeblu taktycznym (praca zbiorowa) – 12 zł
- K. Przeworski – Ewakuacja jako sposób ochrony ludności – 8 zł
- Pułk przeciwlotniczy w działaniach operacyjnych (praca zbiorowa) – 20 zł
- A. Radomyski – Metody i treść pracy zespołu OPL na stanowisku dowodzenia dywizji zmechanizowanej – 21 zł
- A. Radomyski – Obrona przeciwmięglowcowa dywizji zmechanizowanej – 18 zł
- Rozpoznanie wojskowe (praca zbiorowa) cz. I – 16 zł, cz. II – 16 zł, cz. III – 16 zł

- E. Radwan – Polityczne myślenie a moralność profesjonalisty wojskowego – 12 zł
- C. Rutkowski – Zarządzanie strategiczne na drodze ku nowej filozofii i nowym paradygmatom – 20 zł
- W. Scheffs – Możliwości bojowo-rozpoznawcze pododdziałów walki elektronicznej – 14 zł
- A. Skrabacz – Ratownictwo w III RP. Ogólna charakterystyka – 18 zł
- J. Skrzyp, Z. Lach – Informator geograficzny. Państwa członkowskie NATO – 20 zł
- J. Skrzyp (red.) – Informator geograficzny o państwach kandydujących do Sojuszu Północnoatlantyckiego – 16 zł
- S. Smyk – Zabezpieczenie logistyczne batalionu w działaniach taktycznych – 15 zł
- Z. Skwarek – Powietrzne systemy wczesnego wykrywania i powiadamiania – 16 zł
- J. Słowik – Wybrane determinanty organizacji systemu dowodzenia brygady obrony terytorialnej – 17 zł
- J. Słowik – Pododdziały wsparcia dowodzenia w armiach wybranych państw – 16 zł
- Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego (praca zbiorowa) – 10 zł
- Słownik terminów z zakresu psychologii (praca zbiorowa) – 12 zł
- Słownik pojęć sojuszniczej obrony powietrznej (praca zbiorowa) – 12 zł
- G. Sobolewski Wspólne działania obronne wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej – 21 zł
- G. Sobolewski – Rola terenu zurbanizowanego we współczesnych operacjach – 23 zł
- H. Spustek – Wybrane zagadnienia badań operacyjnych i modelowania liniowego – 8 zł
- Z. Stachowiak – Metodyka i metodologia pisania prac kwalifikacyjnych (licencjackich, magisterskich i podyplomowych) – 9 zł
- Z. Stachowiak, R. Kłodziński – Ekonomika przedsiębiorstwa – 18 zł
- Z. Stachowiak, J. Płaczek (red.) – Wybrane problemy ekonomiki bezpieczeństwa – 30 zł
- R. Stępień (red.) – Edukacja w wyższych szkołach wojskowych – 21 zł
- M. Strzoda (red.) – Wybrane terminy z zakresu dowodzenia i zarządzania – 8 zł
- M. Strzoda – Zasady i wymagania dowodzenia – 29,10 zł
- M. Strzoda – Słownik nazw, skrótów i akronimów państw, instytucji, dowództw, jednostek organizacyjnych i osób funkcyjnych – 8 zł
- M. Strzoda, N. Prusiński – Rola i zadania zespołu organizacji dowodzenia na stanowisku dowodzenia brygady – 13 zł
- J. Suwart – Zarys obrony cywilnej – 30 zł
- W. Szczurowski – Kompania w obronie – 8 zł
- Sztuka wojenna we współczesnych konfliktach zbrojnych (praca zbiorowa) – 28 zł
- B. Szulc, T. Majewski – Rozwój kompetencji kierowniczych – 16 zł
- R. Szustek – Wybrane problemy nawigacji lotniczej – 21 zł
- R. Szpyra – Powietrzna sztuka operacyjna wybranych państw – 17 zł
- R. Szpyra – Powietrzny wymiar współczesnej wojny – 13 zł
- R. Szpyra – Militarne operacje informacyjne – 18 zł
- A. Szymonik – Logistyczne zarządzanie wojskową jednostką budżetową – 25 zł
- Środki dowodzenia (praca zbiorowa) – 14 zł
- Śladkowski S. – Aspekty militarne i niemilitarne zagrożeń środowiskowych – 18 zł
- Terroryzm a broń masowego rażenia (praca zbiorowa) – 18 zł
- Trudna stabilizacja. Materiały z konferencji – 30 zł
- Użycie wojsk raketowych i artylerii w operacjach (praca zbiorowa) – 20 zł
- J. Wolejszo – Trening sztabowy dowództw szczebla taktycznego SZ RP – 20 zł
- J. Wolejszo – Transformacja dowództwa szczebla taktycznego na stanowiska dowodzenia w trakcie realizacji ćwiczeń operacyjno-taktycznych – 16 zł
- J. Wolejszo – Wybrane problemy przygotowania i realizacji ćwiczeń sojuszniczych NATO – 18 zł
- J. Wolejszo – Wybrane aspekty projektowania struktur organizacyjno-funkcjonalnych ośrodków decyzyjnych – 18 zł
- J. Wolejszo – Rodzaje i formy ćwiczeń operacyjno-taktycznych prowadzonych w wybranych armiach NATO – 15 zł
- J. Wolejszo – Wybrane aspekty doskonalenia ośrodków decyzyjnych – 10 zł
- J. Wolejszo – Wybrane problemy procesu planowania i rozliczania działalności szkoleniowej na szczeblach taktycznych w SZ RP – 18 zł
- J. Wolejszo, Z. Fiołna – Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w marszu – 17 zł
- Wojsko wobec polskiego października '56. Rezolucje, uchwały, listy (wybór, wstęp i opracowanie: (E. J. Nalepa) – 30 zł
- J. Wojtasik (red.) – Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej od XVI do XX wieku – 27 zł
- M. Wrzosek – Działania rozpoznawcze na obszarze kraju – 12 zł
- M. Wrzosek – Proces dowodzenia w batalionie rozpoznawczym – 22 zł
- M. Wrzosek – Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznania – 20 zł
- M. Wrzosek – Koordynacja w działaniach taktycznych wojsk lądowych – 10 zł

- M. Wrzosek – Taktyczny system rozpoznania wojsk lądowych – 14 zł
- Wsparcie informacyjne obrony powietrznej. Materiały z sympozjum naukowego – 18 zł
- Wydział Lotnictwa i Obrony Powietrznej AON – Ewolucja dla postępu. Materiały z konferencji – 18 zł
- E. Zablocki – Dowodzenie siłami powietrznymi. Cz. 1. Podstawowe zagadnienia – 11 zł
- E. Zablocki – Współczesne siły powietrzne – 13 zł
- E. Zablocki, M. Chojnacki – Dowodzenie siłami powietrznymi NATO – 18 zł
- S. Zalewski – Służby specjalne w państwie demokratycznym – 11 zł
- B. Zdrodowski, M. Marszałek – Operacje pozawojenne sił powietrznych – 16 zł
- J. Zieliński (red.) – Podstawowe założenia dydaktyki sztuki operacyjnej – 16 zł
- J. Zuziak – Dzieje Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie 1947–1997 – 25 zł

Zamówienia przyjmujemy telefonicznie lub pisemnie
